Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ, 1412 ЙИЛ, ЖУМОД АЛ-АВВАЛ, 9-КУН. ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ, АҚРАБ, 27-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган — 1991 йил 16 ноябрь, шанба, 222-сон — НАРХИ: ОБУНАЧИГА 7 ТИЙИН. СОТУВДА 10 ТИЙИН.

АҚШ ГУБЕРНАТОРЛАРИ ТАШРИФИ

Америка Қўшма Штатларидан келган делегация Ўзбекистон Республикаси ҳаёти билан танишмоқда. Делегацияга Колорадо штатининг губернатори Рой Ромер билан Делавэр штатининг губернатори Майкл Касл бошчилик қилишмоқдалар. Делегация таркибида губернаторлар ғарбий уюшмасининг бош директори Жеймс Соуби, «Конкорд» фирмасининг президенти Чарльз Петерсон ҳам бор.

15 ноябрь куни Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. А. Каримов, Р. Ромер, М. Касл ва делегациянинг бошқа аъзоларини қабул қилди.

Суҳбат чоғида меҳмонлар Ўзбекистондаги ишларнинг аҳволи билан батафсил таништирилди. Сўнгги вақтларгача марказ ушбу Ўрта Осиё минтақасини асосан бой хом ашё базаси деб ҳисоблаб келганлиги, минтақани ҳар томонлама ривожлантиришга мутлақо етарли эътибор берилмаганлиги таъкидланди.

Ўзбекистон мустақиллигининг эълон қилиниши муҳим сиёсий воқеа бўлди. Бу жиддий иқтисодий юксалиш учун янги имкониятлар очади. Республикадаги барқарор сиёсий вазият бу ишда муҳим аҳамиятга молик омилдир. Республикада яшаётган ҳар хил миллатга мансуб, диний эътиқоди турлича одамларнинг аҳил яшаб меҳнат қилишлари учун ҳукумат мумкин бўлган ҳамма ишни қилмоқда. Ўзбекистон иттифоқ таркибидан чиқмоқчи эмас, у яқинда тузилган икки томонлама шартномалар ва битимлар орқали бошқа республикалар билан ўзаро алоқаларни мустаҳкамламоқда.

Ғарб технологияларини, сармояларини жорий этиш иқтисодиётни барқарорлаштириш ва ривожлантиришда жиддий омил бўлиши мумкин. Ўзбекистон ҳукумати иқтисодиётни ривожлантиришга, ёшларни замонавий ишлаб чиқаришга ўргатишга маблағ сарфлашга аҳд қилган хорижий давлатлар компаниялари ва ишбилармонлари учун ҳамма имкониятни яратиб беришга тайёрдир.

Р. Ромер ўз ҳамкасбларининг умумий фикрини билдириб, икки томонлама иқтисодий алоқаларни тағин ҳам ривожлантириш учун Ўзбекистон Президенти билан учрашувнинг муҳимлигини таъкидлади. Америка штатларининг раҳбарлари суҳбат мазмунини Америкадаги эллик губернаторнинг ҳаммасига етказиш ниятидадирлар. Улар И. А. Каримовни ўз штатларига таклиф этдилар. Таклиф қабул қилинди.

Меҳмонлар ўзларини қизиқтирган саволларга аниқ жавоб олдилар.

Суҳбатда Ўзбекистон Республикаси вице-президенти Ш. Р. Мирсаидов, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари К. Ж. Ҳаққулов, Ўзбекистон Республикаси Ташқи савдо алоқалари давлат комитети раиси У. Т. Султонов, СССР атом энергетикаси саноати вазирининг ўринбосари П. М. Верховних иштирок этдилар.

Бир кун олдин делегация аъзолари республика вазирликлари ва идоралари раҳбарлари билан учрашиб, суҳбатлашдилар.

Меҳмонлар Тошкентнинг диққатга сазовор жойларини кўздан кечирдилар, қадимий Бухорода бўлдилар.

(ЎзТАГ).

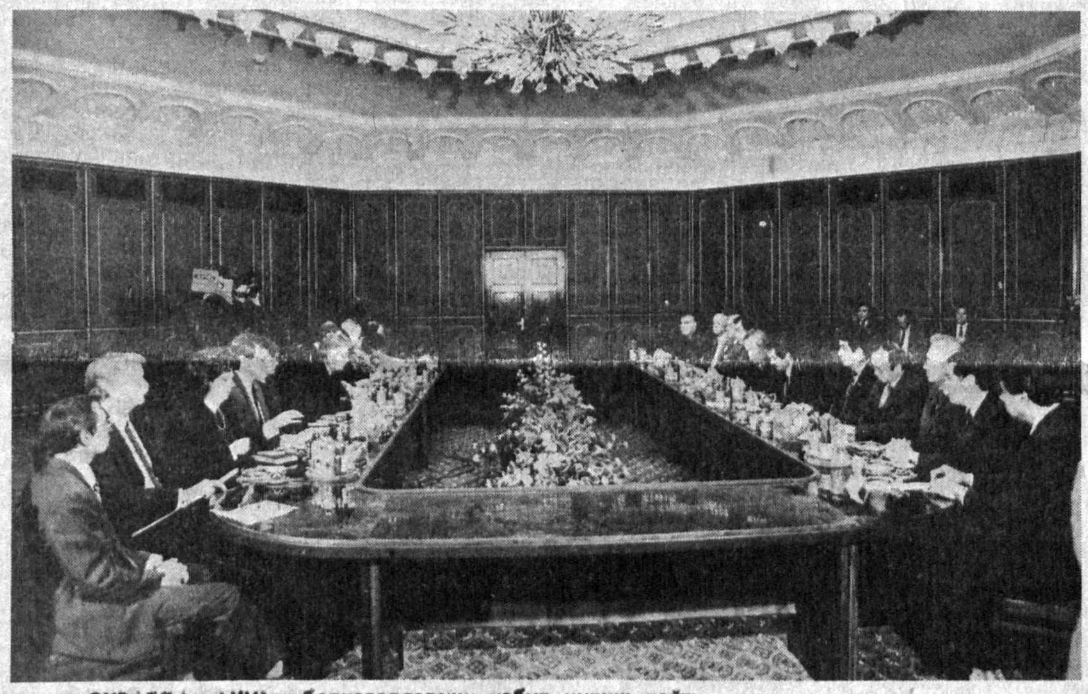

СУРАТДА: АҚШ губернаторларини қабул қилиш пайти.
Р. ЖУМАНИЁЗОВ, Р. НУРИТДИНОВ олган сурат (ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОН ЖУМҲУРИЯТИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ САККИЗИНЧИ СЕССИЯСИ ҚАТНАШЧИЛАРИГА ФАРҒОНА ВИЛОЯТИ ДЕҲҚОНЛАР УЮШМАСИДАН

МУРОЖААТНОМА

Ҳурматли сессия қатнашчилари, халқ депутатлари!

Эл-юрт равнақи йўлида ҳалол, фидокорона меҳнат қилаётган 300 мингдан зиёд фарғоналик деҳқонлар номидан сессия қатнашчиларини муҳим қарорларни қабул қилишда адолат тарозисини ишга солиб, ақлидрок билан иш кўришга, ҳис-ҳаяжонларга берилмасликка даъват этамиз.

Бугунги сессияда муҳим масалалар қатори президент сайлови тўғрисидаги қонун лойиҳаси ҳам кўриб чиқилади. Биз, деҳқонлар юртимиз рамзи ва тимсолига гаров бўладиган, умумхалқ сайлайдиган адолатли президент бўлишини кўпдан орзу қиламиз. Шунинг учун ҳам янги қонуннинг пишиқпухта қабул қилинишини, бу қонун мустақил давлатимиз ҳуқуқий пойдеворини яратишда муҳим кафолат бўлиб қолишини истаймиз.

Жумҳуриятимиз шаънига четдан, айниқса марказдан айтилаётган гаплар бизни ҳам чуқур ташвишга солаяпти. Айниқса, Президентимиз Ислом Каримов шахсига нисбатан айтилаётган гаплар фақат бўҳтон ва туҳматлардан иборат, деб ўйлаймиз.

Президент халққа, айниқса деҳқонларга қайишадиган раҳбарлардан эканлиги ҳеч кимга сир эмас. Биргина томорқа бериш ҳақидаги фармонни олайлик. Ахир, халқимиз бу кунларни етмиш йил орзу қилди. Жумҳурият бўйича 350 минг гектар, Фарғона вилояти бўйича 41 минг гектар ер томорқага ажратилди. Бир уйда тиқилиб ётган ўнлаб оилаларнинг кўкрагига офтоб тегди. Аҳолини уруғлик дон билан таъминлаш, ем-хашак ажратиш, газлаштириш, ичимли сув келтириш тўғрисидаги фармонлар қишлоқ аҳолиси, деҳқонлар тўғрисидаги чинакам ғамхўрликнинг намунасидир.

Улгуржи ва чакана нархларнинг ошиши, пулнинг қадрсизланиши, иқтисодий танглик биринчи бўлиб деҳқоннинг чўнтагига қўл солди. Шундай вазиятда ҳам Президентимиз энг маъқул йўлни топиб берди. Пахтанинг харид нархи оширилди, солиқлар камайтирилди. Пландан ташқари пахта хўжаликларнинг ўз ихтиёрида қолдирилганлиги туфайли ҳам вилоятимизда давлатдан қарздор хўжаликлар умуман қолмади. Шу ҳисобга вилоятимиз хўжаликлари хазинасига 355 миллион қўшимча даромад тушаяпти. Кечагина хазинаси бўшаб қолган хўжаликлар бугун енгил нафас олишаяпти.

Биз сессия ишини катта қизиқиш билан кузатиб турамиз. Ўйлаймизки, халқимиз ишониб, мандат топширган депутатлар асосан республика мустақиллиги, юртимиз осойишталиги, эл фаровонлигини, миллатимиз келажагини ўйлайдиган қарорларга асосий эътиборни қаратадилар. Улар Президентимизнинг мустақил, одилона йўлини қўллаб-қувватлайдилар, ҳамкор, ҳамфикр иш юритадилар, халқимиз умидини оқлайдилар, деб ишонамиз.

Фарғоналик деҳқонлар номидан:

М. ШЕРБУТАЕВ — вилоят деҳқонлар уюшмасининг раиси, Ўзбекистон республикасида хизмат кўрсатган қишлоқ хўжалиги ходими; Н. УМАРОВ — Тошлоқ районидаги «Навбаҳор» колхози раиси, М. МЎМИНОВ — Охунбобоев районидаги «Солижонобод» совхози директори; А. САТТОРОВ — Фарғона районидаги Ленин номли колхоз раиси; М. СОБИРОВ — Фурқат районидаги «Партия XXII съезди» совхози директори; Д. КАРИМОВ — Риштон районидаги «Октябрь 50 йиллиги» совхози директори; А. АБДУСАМАДОВ — Бағдод районидаги «Пахтакор» колхози раиси; А. МАБИРОВ — Ёзёвон районидаги «Ленинизм» колхози раиси; С. ПУЛАТОВ — Киров районидаги «Москва» колхози раиси.

ЎН ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ САККИЗИНЧИ СЕССИЯСИНИНГ ОЧИЛИШИ ТЎҒРИСИДА

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг саккизинчи сессияси 1991 йил 18 ноябрь куни соат 10 да Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг мажлислар залида очилади.

* * *

Ўзбекистон Республикаси халқ депутатлари 17 ноябрь куни эрталаб соат 9 дан 19 гача Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши мажлислар залининг фойесида рўйхатга олинадилар.

* * *

Ўзбекистон Республикаси халқ депутатлари гуруҳлари вакилларининг кенгаши эртага, 17 ноябрь куни соат 11 да Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг кичик мажлислар залида бўлади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ РАЁСАТИДА

14 ноябрь куни Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсатининг Олий Кенгаш навбатдаги сессиясини тайёрлаш билан шуғулланувчи депутатлар гуруҳи, халқ депутатлари вилоят советлари ва Тошкент шаҳар совети ҳамда уларнинг ижроия комитетлари раислари иштирокида кенгайтирилган мажлиси бўлди. Мажлисда ўн иккинчи чақириқ Олий Кенгашнинг саккизинчи сессиясини ўтказиш билан боғлиқ бир қанча масалалар кўриб чиқилди.

Сессияга тайёргарлик кўриш депутатлар ишчи гуруҳи раҳбари — иқтисодий ислоҳот, бюджет сиёсати ва маҳаллий ўзини ўзи бошқариш комитетининг раиси Э. Н. Хўжаев шу масала юзасидан ахборот берди. Сессия кун тартибига қўшимча равишда бир қанча масалаларни киритиш тўғрисида тушган таклифлар юзасидан батафсил фикрлашиб олинди.

Ўзбекистон Республикаси халқ депутатлари, маҳаллий советлар, меҳнат жамоалари ва республика фуқароларининг кўп сонли мурожаатларини, шунингдек вилоят советлари раисларининг чиқишларини эътиборга олиб Олий Кенгаш раёсати шу йилда Ўзбекистон Республикаси Президенти умумхалқ сайловини ўтказиш тўғрисидаги масалани сессия кўриб чиқиши учун киритиш ҳақида бир овоздан қарор қабул қилди.

Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллиги эълон қилингач республика ҳаётида Олий Кенгашнинг аҳамияти анча ортишини ҳисобга олиб ҳамда Ўзбекистон Республикаси Конституциясида кўзда тутилган унинг назорат қилиш вазифаларини тўлароқ амалга ошириш мақсадида раёсат Ўзбекистон Республикаси Назорат палатасини ташкил этиш тўғрисидаги масалани Олий Кенгаш кўриб чиқиши учун киритишга қарор қилди.

Раёсат инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини муҳофаза қилишга, демократик мустақил давлатни барпо этишда бу масаланинг муҳимлигига алоҳида аҳамият бериб, инсон ҳуқуқлари махсус комитетини тузиш тўғрисидаги таклифни Олий Кенгаш муҳокамасига киритишни зарур, деб ҳисоблади.

Халқ депутатлари маҳаллий советлари тизими ва тузилишини қайта ташкил этиш, республика давлат тузилишининг конституциявий негизларини белгилаш масалаларини янада чуқурроқ ишлаб чиқиш зарурлиги муносабати билан халқ депутатлари маҳаллий советлари ижроидора этиш органлари тузилишини такомиллаштириш тўғрисидаги масалани VIII сессия муҳокамасига қўймаслик, бу масалани тегишли равишда ўрганиб чиққандан сўнг уни Олий Кенгашда кўриб чиқишга қайтиш лозим, деб қарор қилинди.

VIII сессия кун тартибига киритиладиган масалаларни муҳокама қилиш чоғида Олий Кенгаш бир қанча комитетлари ва комиссияларининг раислари, депутатлар ишчи гуруҳининг аъзолари, халқ депутатлари Андижон, Бухоро вилоят, Тошкент шаҳар советларининг раислари, Сурхондарё вилоят ижроия комитети ва Тошкент шаҳар ижроия комитети раислари сўзга чиқдилар.

Натижада депутатлар кўриб чиқишлари учун қуйидаги масалаларни ўз ичига олган кун тартиби лойиҳасини киритишга қарор қилинди:

1. «Ўзбекистон Республикасининг давлат байроғи тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ҳақида.
2. Иқтисодий ҳамжамият тўғрисидаги шартнома ҳамда мустақил давлатлар иттифоқи тўғрисидаги шартноманинг лойиҳаси ҳақида.
3. Ўзбекистон Республикаси билан Озарбайжон Республикаси ўртасидаги давлатлараро муносабатлар қоидалари ҳақидаги шартномани тасдиқлаш тўғрисида.
4. Ўзбекистон Республикаси билан Украина давлатлараро муносабатларининг асослари тўғрисидаги шартномани тасдиқлаш ҳақида.
5. Ўзбекистон Республикаси билан Белорусь Республикаси ўртасида давлатлараро муносабатларнинг асослари ҳақидаги шартномани тасдиқлаш тўғрисида.
6. Россия Совет Социалистик Федератив Республикаси билан Ўзбекистон Республикаси ўртасида 1992 йилда савдо-иқтисодий ҳамкорлик қилиш қоидалари тўғрисидаги битим ҳамда Ўзбекистон Республикаси ва Россия Совет Социалистик Федератив Республикаси расмий делегациялари ўртасидаги музокараларнинг якунларига доир ахборот ҳақида.
7. «Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ҳақида.
8. «Ўзбекистон Республикасининг референдуми тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ҳамда Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллиги ҳақида референдум ўтказиш тўғрисида.
9. «Мулкни давлат ихтиёридан чиқариш ва хусусийлаштириш тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси қонуни лойиҳаси ҳақида.
10. «Ўзбекистон Республикасида ногиронларнинг ижтимоий ҳимояланиши ҳақида»ги Ўзбекистон Республикаси қонуни лойиҳаси тўғрисида.
11. Ўзбекистон Республикасининг пойтахти Тошкент шаҳрининг мақоми ва уни бошқариш тузилмаси тўғрисида.
12. «Ижара тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонуни лойиҳаси ҳақида.
13. «Ҳакамлик (арбитраж) суди ва хўжалик низоларини ҳал этиш тартиби тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси қонунининг лойиҳаси ҳақида.
14. «Ўзбекистон Республикасида давлатнинг ёшларга доир сиёсатининг асослари тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ҳақида.
15. «Ўзбекистон Республикасида маъмурий-ҳудудий тузилиш масалаларини ҳал этиш тартиби тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ҳақида.
16. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси (Асосий Қонуни)нинг 107-моддасига ўзгартиш киритиш тўғрисида.
17. «Ўзбекистон Республикасининг давлат нишони тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ҳақида.
18. Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига қўшимчалар ва ўзгартишлар киритиш ҳақида.
19. «Ўзбекистон Республикасида аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ҳақида.
20. Ўзбекистон Республикаси Назорат палатасини тузиш тўғрисида.
21. Ўзбекистон Республикаси Олий суди, айрим вилоят ва Тошкент шаҳар судлари таркибидаги ўзгаришлар ҳақида.
22. Депутат одоби ва депутат одоби қоидалари комиссияси тўғрисидаги низом лойиҳаси ҳақида.
23. Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг айрим комитетлари ва комиссиялари ҳамда уларнинг таркиби тўғрисида.
24. Вазирлар маҳкамаси таркибига кирган шахслар Ўзбекистон Республикаси халқ депутати ваколатларини зиммасидан соқит қилиши тўғрисида.
25. Андижон вилоятидаги Москва райони ва Ленинск шаҳри тарихий номларини тиклаш ҳамда Сирдарё вилоятидаги Ворошилов райони ва Верхневолинск шаҳар-посёлкаси номларини ўзгартириш ҳақида.
26. Оролбўйи минтақасидаги экология вазиятининг ҳолати тўғрисида ахборот.

VIII сессияга тайёргарлик ва уни ўтказишга доир таклифлар раёсатга келаётганлиги ҳисобга олиниб, депутатлар гуруҳига ишни давом эттириш таклиф этилди.

Шунингдек бошқа бир қанча масалалар ҳам кўриб чиқилди ва тегишли қарорлар қабул қилинди.

Раёсат ишида Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримов қатнашди ва нутқ сўзлади.

ХАЛҚҚА, ДЕПУТАТЛАРГА ҲИСОБОТ

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши раёсатининг 1990—1991 йиллардаги иши тўғрисида

Маълумки, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг навбатдан ташқари еттинчи сессиясида айрим халқ депутатлари Олий Кенгаш раёсатининг ҳисоботи ёки ахбороти тўғрисидаги масалани кўтарган эдилар.

Бугун эълон қилинаётган материалдан кўзланган мақсад нафақат халқ депутатларининг, балки республикамизнинг бутун аҳолиси эътиборига янги чақириқ Олий Кенгаш раёсатининг иши тўғрисидаги маълумотни етказишдан иборатдир.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг бугунги кунда ишлаб турган раёсати 1990 йилнинг март ойида тузилган эди. Унинг таркибига Олий Кенгаш раҳбарлари, мандат комиссияси ва 16 та қўмитасининг раислари киритилди.

Ўтган давр мобайнида раёсат ўз фаолиятини мамлакатимиз ҳамда республикамизнинг иқтисодий ва сиёсий ҳаётида рўй бераётган мураккаб жараёнларни ҳисобга олган ҳолда амалга оширди.

1990—1991 йилда бўлиб ўтган раёсатнинг 39 та мажлисида сессиялар, Бутуниттифоқ референдумни тайёрлаш ва уни ўтказиш билан боғлиқ масалалар қараб чиқилди, қўмиталарда тайёрланган қонун лойиҳалари, Иттифоқ Шартномаси лойиҳаси, Ўзбекистондан Совет Армияси сафларига чақирилган ҳарбий хизматчиларни ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиш чора-тадбирлари муҳокама қилинди. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳамда вице-президенти иқтисодий ўзгаришларнинг йўналишлари ва уларнинг бориши, мамлакат ичкарисидаги ҳамда халқаро майдондаги воқеалар муносабати билан Республика раҳбариятининг тутган йўли тўғрисида Раёсатни ўз вақтида хабардор қилиб турдилар, кадрлар масаласида маслаҳатлашдилар.

Раёсат Олий Кенгаш қўмиталари, шунингдек Олий Кенгаш бўйсунувидаги давлат идораларининг, матбаа нашрларининг фаолиятига оид масалаларни мунтазам кўриб борди. Турли давлатларнинг парламентлари таклифига биноан чет элга йўл оладиган делегациялар тузилди.

Сиёсий ва иқтисодий танглик кескинлашган, мамлакатимизнинг баъзи минтақаларида миллатлараро низолар, ижтимоий зиддият кучайган шароитда ишлар экан Олий Кенгаш Президент билан бирга республикада осойишталик ва барқарорлик сақланишига кафил бўлди. Одамларнинг ҳаётини яхшилаш учун барча ишларни қилди.

Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига мувофиқ Раёсат Олий Кенгаш ишини уюштириш, сессияларни тайёрлаш билан шуғулланди. Ўтган давр мобайнида Олий Кенгашнинг еттита сессияси бўлиб ўтди. Сессияларга тайёргарлик кўрар экан, раёсат қонун лойиҳаларининг ишлаб чиқилишини уйғунлаштириб борди, сессияларни чақириш тўғрисида қарорлар қабул қилди, уларни ўтказиш юзасидан таклифлар тайёрлади, комплекс ташкилий-техникавий тадбирларни амалга ошириш юзасидан Котибият ишини йўналтириб турди.

Чақириқ бошидан бери Олий Кенгаш 38 та қонун, 70 дан зиёд бошқа ҳужжатларни (қарорлар, декларациялар, мурожаатномаларни) қабул қилди. Уларнинг барчаси республика тақдири учун, унинг миллий — давлат тузилишини такомиллаштириш, халқ хўжалигини ислоҳ қилиш, аҳоли кенг табақаларининг манфаатларига дахл этадиган муҳим ҳаётий муаммоларни ҳал қилиш учун ниҳоятда муҳим аҳамиятга эгадир.

Олий Кенгаш томонидан қабул қилинган ҳужжатлар орасида Ўзбекистон Республикасининг Мустақиллик декларацияси алоҳида ўрин тутади. Бу ҳужжатнинг қабул қилиниши республикамиз давлат мустақиллигига эришиши йўлидаги ҳаракатнинг бошланиши бўлди. Шундан сўнг ижтимоий ва сиёсий ҳаётдаги чуқур ўзгаришларни ҳисобга олиб, демократик ҳуқуқий давлатни тузишга интилиб, декларацияда баён этилган қоидаларни ривожлантириб ва чуқурлаштира бориб, Олий Кенгаш 1991 йил 31 августда ўзининг олтинчи сессиясида Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллигини эълон қилди. «Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг асослари тўғрисида»ги Қонун, олтинчи сессияда қабул қилинган бошқа ҳужжатлар давлат қурилиши тарихида томомила бошқа босқични бошлаб берди. Бундан буён Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва унинг қонунлари шак-шубҳасиз устун бўлган ҳолда республика ўз ҳудудида бутунлай мустақил давлат ҳуқуқига эгадир.

Шунга мувофиқ, Президент Ўзбекистон ҳудудида жойлашган иттифоқ тасаррруфидаги барча саноатни Ўзбекистоннинг ҳуқуқий тобелигига ўтказиш тўғрисида Фармон чиқарди.

Олий Кенгаш президентлик ҳокимиятини таъсис этиш тўғрисидаги ва Конституцияга тегишли ўзгартишлар киритиш ҳақидаги қонунларни қабул қилганлиги ички сиёсий вазиятни барқарорлаштиришга, Ўзбекистоннинг мамлакатда ҳамда чет элларда обрўси ошишига олиб келувчи муҳим омил бўлди.

Жамиятда юз бераётган ва ижтимоий, иқтисодий ва давлат тузилишининг чуқур асосларига дахл этаётган жараёнлар Ўзбекистон Республикасининг янги Конституциясини ишлаб чиқиш кераклигини зарур қилиб қўйди. Олий Кенгаш томонидан Конституция комиссияси тузилди. Унинг ишчи гуруҳларида янги Асосий Қонунни тайёрлаш жиддий олиб борилмоқда.

Ўтган давр мобайнида Олий Кенгаш, унинг барча қўмиталарининг қонунчилик фаолиятидаги муҳим йўналиш — бозор иқтисодиётининг ҳуқуқий пойдевори яратилишига хизмат қилган қонунларнинг ишлаб чиқилиши бўлди. «Мулкчилик тўғрисида»ги қонуннинг, тадбиркорлик фаолиятини тартибга солувчи бир қатор қонунларнинг қабул қилиниши билан кўп тармоқли иқтисодиётни ривожлантириш, мулкчиликнинг барча шаклларини, мулкдорларнинг ҳуқуқий кафолатларини тенг равишда тан олиш таъминланди. Бозор муносабатларини ҳуқуқий тартибга солиш ишлари давом эттирилмоқда. «Давлат корхоналарини давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш тўғрисида»ги, «Ижара тўғрисида»ги, «Биржалар ва қимматли қоғозлар тўғрисида»ги, «Монополия фаолиятига қарши фаолият тўғрисида»ги, «Инқироз тўғрисида»ги қонун лойиҳалари тайёрланди ёки уларни тайёрлаш тугай деб қолди.

«Банклар ва банк фаолияти тўғрисида»ги қонуннинг қабул қилиниши Ўзбекистоннинг иқтисодий мустақиллигини янада кучайишига ёрдам берди. Бу қонуннинг мақсади — кредит сиёсатини, пулнинг қадрсизланишини тартибга солиш, молия тизимини соғломлаштириш масалаларини ҳал этишда парламент аҳамиятини оширишдан иборатдир. Солиқ тўғрисидаги қонунларни янгилашга алоҳида эътибор берилди.

Иқтисодий ислоҳотларни давом эттира бориб, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши аҳолининг кам ҳимояланган табақаларини бозор иқтисодиётига ўтиш даври учун характерли бўлган салбий ижтимоий оқибатлардан муҳофаза қилиши керак бўлган чора-тадбирларга тинимсиз эътибор бериб келди. Олий Кенгаш қўмиталари томонидан тайёрланган «Аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисида»ги, «Фуқароларнинг даромадларини индекслаш тўғрисида»ги, «Ногиронларни ижтимоий жиҳатдан муҳофаза қилиш тўғрисида»ги, «Ўзбекистон Республикасида Ёшларга оид давлат сиёсатининг асослари тўғрисида»ги қонун лойиҳалари ана шу мақсадларга қаратилгандир.

Республиканинг ижтимоий ва давлат тузумини демократиялаш асосларини мустаҳкамловчи қонунлар фаол ривожлантирилди. «Жамоат ташкилотлари тўғрисида»ги, «Оммавий ахборот воситалари тўғрисида»ги, «Диний ташкилотлар ва виждон эркинлиги тўғрисида»ги қонунлар ишлаб чиқилди ва қабул қилинди.

Ҳозирги пайтда Олий Кенгаш қўмиталарида 40 дан зиёд қонун лойиҳалари тайёрланмоқда. Улар хўжалик ва сиёсий ҳаётнинг турли соҳаларида ижтимоий муносабатларни тартибга солиши керак.

Олий Кенгаш раёсати фаолиятининг муҳим йўналиши — Олий Кенгаш қўмиталари ва комиссиялари ишини уйғунлаштиришдан иборат бўлди. Раёсат қўмиталар фаолиятига оид ўта муҳим масалаларни муҳокама қилди, қабул қилинган қонунларнинг назоратини режалаштириш ва текширишда қўмиталарга ёрдам кўрсатди.

Ўтган давр мобайнида қўмиталар томонидан 142 мажлис ўтказилди. Уларда 490 дан зиёд масала кўриб чиқилди. Қўмиталарнинг мажлисларида қонун лойиҳалари устида олиб борилаётган ишчи гуруҳларининг ишларнинг бориши тўғрисидаги ахборотлари муҳокама қилинди, тайёрланган ҳужжатлар ҳар томонлама қараб чиқилди қабул қилинган қонунларнинг бажарилиши, иқтисодий ва ижтимоий ўзгартишларни бориши, аҳолининг кам таъминланган қисми учун қонунларда белгиланган имтиёзлар бериш юзасидан давлат идоралари ва мансабдор шахсларнинг ахборотлари тингланди.

Халқ депутатлари маҳаллий советларига методик раҳбарликни амалга ошира бориб, Раёсат уларнинг тажрибасини ўрганиш ва умумлаштиришни ташкил этди, маъмурий-ҳудудий бўлинишдаги ўзгартишларга оид таклифларни қараб чиқди. Халқ депутатлари қишлоқ Советларининг фаолиятларини такомиллаштириш масалалари юзасидан раёсат қишлоқ Советларининг раҳбарлари билан зонал семинар-кенгашлар ўтказди. Давлат ҳокимияти ва бошқаруви маҳаллий идораларнинг тузилишини ўзгартириш тўғрисида қарор қабул қилинди. Олий Кенгаш томонидан «Маҳаллий ўзини ўзи бошқариш тўғрисида»ги қонун тайёрланди ва у биринчи ўқишда маъқулланди.

Фуқароларни қабул қилишни ва уларнинг мурожаатларини қараб чиқишни ташкил этиш раёсат ишида муҳим ўрин тутди. Аҳоли ҳар куни қабул қилинади. Қабулда Олий Кенгаш раҳбарлари, барча қўмиталарнинг раислари иштирок этадилар. Ўтган йилнинг апрель ойидан бери раёсатга 11,4 минг киши мурожаат этди. Назоратга олинган аризалар ва шикоятларнинг қарийб ярми ижобий ҳал этил-

(Давоми 2-бетда).

ҲАР МОДДАДА БИР МАҒИЗ

Ўзбекистон Республикасининг мазкур қонуни лойиҳаси матбуот орқали муҳокамага тақдим этилишини ҳар ким ҳар хил баҳолади. Биров сессиядаги депутатлар гуруҳининг ғалабаси, бошқа бир одам эса раҳбариятнинг уларга инояти дея тушунтиришга ҳаракат қилди. Мен дил-дилимдан аксарият илғор ҳур-фикр зиёлиларнинг буни мустақиллик шабадаси ва истиқлол шарофатига қиёслаганларига қўшилдим. Дарҳақиқат, Россия президентининг бутун жаҳонга шов-шув бўлган Чечен-Ингушистонда фавқулодда ҳолатни жорий этиш ҳақидаги фармонини парламент тасдиқламаса, марказ матбуоти демократия тантанаси деб жар солаётган бир вақтда наҳотки биз Ўзбекистон мухтор ноибларининг иродаси билан ишлаб чиқилган муҳим ҳужжат халқ ҳукмига ҳавола этилганлигидан бошқа маъно қидириб ўтирсак? Наҳотки, давр ҳам, инсонлар ҳам, улар орасидаги муносабатлар ҳам ўзгараётганлигини, тарих ғилдираги шиддат билан олға айланаётганлигини англаб етмасак?

Қонуннинг ҳақиқий демократик, халқпарвар ва халқчил мазмунга эга бўлиши миллионлар ижодига, таҳлилига боғлиқ-ку, ахир. Лойиҳани моддама-модда такрорлар эканман, ғоявий мухолифлар устамонлик билан фойдаланишлари, қонунни номукаммаллик ва нодемократикликда айблашлари учун қўл келиши эҳтимол бўлган сатрлар, мулоҳазали жумлаларга белги қўйиб чиқдим. Лойиҳа замирида қонуншунослар, олим ва ҳуқуқшунослар билими, малакаси, изланиши, башарият қонунларига солиштириш, чоғиштиришни ҳис қилсам-да, ижтимоий ва сиёсий ҳаётимизнинг муҳим воқеаси бўлган мазкур ҳужжатни бенуқсон ва бетакрор кўриш ниятида мулоҳазаларимни муштарийлар билан ўртоқлашишга жазм этдим. Уларни XX асрнинг охириги ўн йиллиги бошида Ўзбекистон мустақиллиги учун кураш майдонига ўз овози билан мардона кириб келган «Халқ сўзи» рўзномаси орқали ўртоқлашишни лозим топдим.

1-модданинг биринчи жумласи илғор ва тараққий топган мамлакатлардаги тузум ва бўлажак давлатимизнинг моҳиятига ниҳоятда мослигини кўнгилимга тугиб, иккинчи ва учинчи бандларга қўшила олмадим. Сабаби — Ўзбекистон Республикасининг Президенти қилиб сайланиш учун 35 ёшдан 65 ёшгача чегара қўйилибди. Истеъдодли ўзбек халқининг бир неча минг йиллик тарихидан бугунги кунигача навқирон ёшдалигида мамлакатни бошқарган саркардалару жаҳонга номи кетган алломаларнинг исмларини бир-бир ёд этдим. 12 ёшида тожу тахт ва шон учун курашган Заҳириддин Муҳаммад Бобурдан тортиб 30 ёшга етиб-етмай суронли даврларда давлат арбоби даражасига кўтарилган Шароф Рашидовни эсладим. Қолаверса, саломатлиги ва шарт-шароити тақозо этса, нима учун илми ва тажрибаси билан халқига кони фойда келтириши мумкин бўлган донишманд раҳбарни 65 ёшга етганида халқ ишончидан маҳрум қилишимиз керак.

Мазкур модданинг охирги бандидаги жумла тузилишига ҳам қўшилолмадим. Сабаби унда бир фуқаронинг ўзи икки марта президент бўлиши мумкин эмаслиги ҳақида эмас, сайланиши мумкин эмаслиги ҳақида сўз юритмоқ лозим эди.

Қонуннинг 2-боб 9-моддасида президент сайловини тайинлаш муддатини янада кўпайтириш лозим. 60 кунлик муҳлат нисбатан қисқа, кўпгина оммавий-ташкилий ишларга улгуриш имкониятини чеклаб қўяди. Камида деган сўз эса аксарият маҳаллий совет ташкилотлари томонидан тўғри тушунилмаслиги ёки «унутиб қўйилиши» мумкин.

Президент сайловида оммавий ахборот воситаларидан фойдаланиш тартиби ҳақида сўз юритилган 15-модданинг 6-қисмини, фикримча, қайтадан таҳрир қилиш лозим. Чунки бу жумлаларда ҳаракатдаги оммавий ахборот воситалари тўғрисидаги қонунга қарамай улар фаолиятини кейинги чиққан қонунлар билан тартибга солишга мойиллик сезилиб қолган.

Давлат бошлиғиликка номзодлар кўрсатиш ва уларни рўйхатга олиш тўғрисидаги 3-бобда ҳам бир қанча мулоҳазали жойлар бор. Жумладан, номзодлар кўрсатиш сайловга 25 кун қолгунга қадар давом этиши белгиланганлиги ҳам сайлов ташкилотчиларини бирмунча шошириб қўяди. Шунингдек, «Президентликка номзоднинг номзоди кўрсатилишига розилиги ҳақидаги аризаси» деган жумлани «розилик хати» дея ўзгартирилса, тўғри бўларди.

Сайловда иштирок этиш ҳуқуқига эга бўлганлар ҳақидаги бобни алоҳида ажратиб, янада аниқроқ кўрсатиш лозим. Менимча, жумҳурият ҳудудида муддатли ҳарбий хизматни ўтаётган кишилар овоз беришда иштирок этишлари шарт эмас. Аксинча, Иттифоқнинг бошқа республикаларида хизмат қилаётган, ҳаёти, орзу-умидлари ва келажаги Ўзбекистон билан боғлиқ йигитларимизнинг сайловда иштирокини таъминлаш қонуний ифодасини топиши зарур.

Овоз бериш ва сайлов якунларини чиқариш тартиби ҳақидаги бобнинг 37-моддаси такрор овоз бериш натижаларини ҳисобга олишни кўзда тутган. Бироқ сўнгги фикр қонуннинг аввалги моддаларидаги президентликка сайланиш учун овозлар сонини таъкидлаган моддаларга мувофиқ эмас. Сабаби, такрорий сайловда қатнашган сайловчилар овозини бошқа номзодга нисбатан кўп олган номзод сайланган ҳисобланадиган бўлса, ундан сайловчилардан 10 фоизнинг овозини олган киши 9 фоиз овоз олган номзодга нисбатан сайланган ҳисобланади, деган маъно келиб чиқиши мумкин.

Қонуннинг бир қанча моддалари бир-бирини такрорлаганлиги ва бир хил маънони англатганлиги ҳақида матбуот саҳифаларида сўз юритилганлиги учун уларни қайтариб ўтирмадим. Жаҳон ҳамжамияти оиласига мустақил қадам қўяётган Ўзбекистоннинг давлат бошлиғи тўғрисидаги қонуннинг ҳамма моддалари мукаммал, умумбашарият асрлар давомида эришган тажрибаларга тўла жавоб берадиган бўлишини истаб, фикрларимни муштарийлар ҳукмига ҳавола этдим.

А. БОБОБЕКОВ,
Республика прокуратураси ташкилий-назорат бўлимининг прокурори.

ОЛИЙ КЕНГАШ СЕССИЯСИГА ИККИ КУН ҚОЛДИ

АНИҚ ВА МУКАММАЛ

«Ўзбекистон республикаси Президенти сайлови тўғрисида»ги қонун лойиҳаси билан танишиб чиққан муштарийларнинг аксарияти шу фикрда. Қуйида улардан олинган мактубларнинг айримлари билан танишасиз.

Бу сайлов республикамиз тарихида биринчи марта мустақил Ўзбекистон жумҳурияти Президентини қонуний асосда умухалқ томонидан сайлаш имконини беради. Шунинг учун Олий Кенгаш бу борада холис йўл тутмоғи лозим.

Менинг фикримча, Олий Кенгаш номзодларни рўйхатга олишда қонунбузарликка йўл қўйилмаслиги ва унинг олдини олиш чорасини кўриши лозим. Шу мақсадда номзодлар парламент сессиясида тасдиқдан ўтказилса айни муддао бўларди.

Жумҳуриятимиз ўзининг мустақиллигини эълон қилди. Аммо ҳали республикада ўзининг мудофаасини ўзи таъминлаётгани йўқ. Бутуниттифоқ қуролли кучлари мавжуд. Шундай экан, ҳарбий хизматга чақирилганлар хизмат даврида сайловда қатнашмагани маъқул. Ахир бошқа мустақил республикадан вақтинча ҳарбий хизматга чақирилган аскарга кимни президентликка сайлаш сайламасликнинг нима аҳамияти бор. Акс ҳолда доимий хизматда бўлган ва шу ерда рўйхатдан ўтиб яшаётган ҳарбий зобит ва хизматчилар гуруҳбозликка берилиб кетишлари мумкин. Охирги таклифим шундан иборат. Бу қонун жуда мукаммал ишланмоғи лозим, у ҳеч қандай кучли партияни, халқ ҳаракатларини ёки кучли шахснинг манфаатларига мос бўлмаслиги, уларнинг мақсадларини ифодаламаслиги керак.

М. ЗОКИРОВ,
СССР халқ депутати.

«Ўзбекистон республикаси Президенти сайлови тўғрисида»ги қонун лойиҳасининг кўпгина жиҳатлари менга маъқул бўлди. Аммо бу муҳим ҳужжатнинг айрим бандларини ихчамлаштириб, мукаммаллаштириш зарур. Энг аввало лойиҳада Президент сайловининг муқобиллик асосда ўтишини алоҳида таъкидлаш керак. Лойиҳанинг биринчи моддасидаги тўртинчи сўзбошисига қуйидаги қўшимчани киритиш зарур. «Ўзбекистон Республикаси Президенти халқ депутати бўлиши мумкин эмас. Шу билан бир вақтда у партия раислигидан ҳам, партия аъзолигидан ҳам озод бўлиши, ҳамма партия, жамоат ташкилотлари ва барча синфлар учун муросага келувчи холис ягона ҳакам бўлиши керак».

29-модданинг охирига қуйидаги ўзгартиришнинг киритилишини ҳам истайман, «Президентликка номзодлар рўйхатга олинганидан бошлаб уларнинг барчасига оммавий ахборот воситаларидан ўз дастурларини тарғибот қилишга теппа-тенг ҳуқуқлар берилсин. Улар ўз дастурларида асосан, Ўзбекистон Олий Кенгаши томонидан қабул қилинган Конституцияни ва қонунларни оғишмай амалга оширишни ва республика ҳудудидан ташқарида қабул қилинган бирорта ҳам Конституцияга қарам бўлмай жумҳуриятнинг мутлақ даҳлсизлигини таъминлаш мажбуриятини олсинлар».

Р. ЭШОНҚУЛОВ,
Бухоро муаллимлар олийгоҳи сиёсий тарих кафедрасининг доценти.

Сиз нима дейсиз?

ДАЪВО

Мамлакатимизда, жумладан республикамизда коммунистик партиянинг тақдири нима билан якунланганини ҳаммага маълум. Қисқача изоҳ билан шу масалага тўхталадиган бўлсак, компартиянинг марказий раҳбар бўғинидаги айрим кишиларнинг хоинлиги туфайли партия тарқатиб юборилди. Фақат айрим кишиларнинг хоинлиги учунми? Йўқ, бундай хулосага келиш нотўғри бўларди. Маъмурий буйруқбозликка асосланган тоталитар давлатнинг пойдевори ёки асосий рағбатлантирувчиси ва ижрочиси вазифасини бажариб келган компартия демократик тараққиёт жараёнига мос эмасди. Шунинг учун ҳам бу партиянинг ҳозирги кунга келиб мавжуд бўлиб туриши ёки ҳукмрон партия бўлиб қолиши мумкин бўлмай қолди.

Фикр юритмоқчи бўлган гапим асосан бу эмас. Компартиянинг ташкил бўлиш бош мақсадлари жуда кўп олижаноб ғояларни мужассамлаштирган бўлса-да, бугунги кунга келиб олдинги мавқеини йўқотгани реал бор воқеликдир. Буни инкор этиб бўлмайди. Мана шу йўқ бўлаётган компартиянинг мулки Ўзбекистонда ҳам, Россияда ҳам давлат мулки деб қабул қилинди ва бу ҳақда жумҳуриятлар президентларининг фармонлари матбуотда эълон қилинганлиги ҳаммамизга маълум.

Хўш, фармоннинг ижроси жумҳуриятимизда қандай бажарилаяпти? Минг афсуслар бўлсинки, бу фармон бажарилмаяпти. Компартия аппаратини ташкил этувчи 8—10 киши районларда ва шаҳарларда ҳалиям миллионлаб сўм нархдаги 2-3 қаватли биноларни ва уларнинг ичидаги энг сифатли мебелларию гиламлари ва бошқа жиҳозлари билан эгаллаб ўтиришибди.

Бу ҳол шу вақтгача давом этган зўравонликка асосланган маъмурий-буйруқбозлик системасининг давомими ёки давлат мулкига хўжасизликми? Қурилишда оқсоқлик, социал соҳада танқислик мавжуд бўлган ҳозирги даврда давлат мулки, умумхалқ мулкига бунчалик бефарқ бўлишимиз адолатдан бўлмаса керак. Фожиамиз шундан иборатки, умумхалқ мулки бўлган барча бойлигимиз аслида ҳеч кимнинг мулки эмас. Бу хатони билдигу тузатишга киришмаётганимиз кўзимизнинг ҳали тўлиқ очилмаганидандир.

Менимча бу биноларни маориф ва соғлиқни сақлашга бериш мақсадга мувофиқ бўларди. Халқ таълимининг собиқ вазирларидан бири Саид Шермуҳамедов даврида жумҳуриятимизнинг барча шаҳар ва районларида мусиқа мактаблари, аниқроғи уларнинг тўлиқ системаси ташкил этилган эди. Бу жуда олижаноб ғоя эди. Лекин уларнинг 5 фоизи ҳам мослашган ёки талаб даражасидаги биноларга эга эмас. Ана шу мусиқа мактаблари, кашшофлар уйлари яъни мактаблардан ташқари муассасалар ва соғлиқни сақлаш тармоқлари учун шаҳар ва район партия қўмиталари биноларини бериш одилона иш бўларди. Ахир «Ҳамма яхши нарсалар — болаларга» дедигу лекин унга шу вақтгача амал қилмадик. Лоақал энди оқибатли бўлайлик. Бу бинолар шаҳардаги ва райондардаги энг сифатли бинолардир.

Шу аснода бир ўринли савол туғилиши мумкин. Бу бинолар, бу мулк компартиянинг «вориси» ҳисобланмиш Халқ-демократик партиясининг мулки ҳисобланади, деган фикрлар ҳам бор-ку?

Компартия сўнгги съездида шу ҳақда мулоҳазалар айтилган эди. Лекин ҳеч қачон унутмаслигимиз лозимки, компартия тарқатилган ва бошқа форма ёки шаклга ўтаётгани йўқ. Қолаверса жумҳуриятда ҳақиқий ҳукумат бошлиғи жумҳурият Президентининг фармони бажарилиши шарт. Ахир тарихан шаклланган қонуният мавжуд: «Ҳукми вожиб».

Лекин жойлардаги ҳукумат вакиллари нима учундир компартиянинг мулки давлат мулкига айланганини ва ундан самарали фойдаланиш лозимлигига эътиборни қаратмаётирлар, бунга шошилмаётир ёки ишонмаётирлар.

Биринчидан. Халқ-демократик партияси ҳеч қачон компартиянинг «вориси» бўла олмайди. Сабаби компартия Халқ-демократик партиясини яратган эмас. Агарда шундай бўлса бу партия ҳам компартия деб аталиши лозим.

Иккинчидан. Халқ-демократик партияси деб номланган партия компартиянинг ҳамма фаолиятини давом эттирадиган бўлса номини ўзгартиришнинг (муғомбирлик ёки хамелеонлик қилишнинг) ҳожати йўқ.

Учинчидан. Ўзбекистон Республикасининг мулк тўғрисидаги қонунига хилоф иш бўлмаслиги лозим ва уни бузганлар қонун олдида жавоб беришлари керак.

Ўзкомпартиянинг жумҳурият музофотидаги район, шаҳар ва вилоятлардаги бино, мебель, техника ва бошқа жиҳозларига даъво билдириш билан бирга иттифоқ миқёсидаги муассасалари ва корхоналари (КПСС Марказий Комитети, Олий партия мактаби, санаторийлар ва бошқалар) бино ва бошқа моддий бойликларидан ҳам қисман улушга эга бўлишга ҳақлилиги тўғрисида жумҳурият ҳукуматининг баёноти эълон қилиниши ва уларга қисман эга бўлиш бўйича Россия, Украина ва бошқа жумҳуриятлар ҳукуматлари билан мулоқотлар олиб бориш лозим деб ҳисоблайман. Чунки иттифоқ миқёсидаги муассаса ва корхоналар, улардаги техника ва жиҳозлар барча иттифоқдош жумҳуриятлар, шу жумладан Ўзбекистон республикаси коммунистларидан ҳам тушган маблағлар ҳисобига бунёд этилганлиги ҳаммага равшан.

Шуни ҳам алоҳида таъкидлашимиз лозимки, ҳозирги кўппартиялилик даврида ҳамма партиялар энг яхши биноларни ишхона қилиб олаверсалар ёки ҳукмрон партия бўлишга даъвогарлик қилсалар, кечаги кундан чиқарган сабоғимиз ва келажагимиз яна сароб бўлиши муқаррар. Бу аччиқ ҳақиқатдан кўз юмиб бўлмайди.

Янги ташкил бўлаётган— Халқ-демократик партияси ва бошқа партиялар ўтмишдаги аччиқ ҳақиқат, беҳуда ўтган 70 йиллик тарихдан тўғри хулоса чиқаришларига умид боғлаймиз. Лекин қулоққа чалиниб қолаётган сафарбарбозлик мансабига писанда қилиб ва қўрқитиб партия сафига қабул қилдириш, ҳукмрон ёки силлиқ иборада айтадиган бўлсак раҳбар партияга айлантиришга интилиш каби гап-сўзлар энди иш бошлайдиган партиянинг фаолиятига безак бўлмайди. Менинг фикрим шу, сиз нима дейсиз?

Ҳ. ЭШНАЗАРОВ,
Ўзбекистон Республикаси халқ депутати.

МАМЛАКАТ ИШБИЛАРМОНЛАРИНИНГ УЧРАШУВИ

15 ноябрь куни Тошкентда мустақил республикалар ва давлатлар ишбилармонлари иттифоқлари ва уюшмалари мувофиқлаштирувчи иқтисодий кенгашининг мажлиси очилди. Унда собиқ ССР Иттифоқидаги амалда барча республикалар ишбилармонларининг вакиллари қатнашмоқдалар. Мажлисни Ўзбекистон ишбилармонлари уюшмаси президенти, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Иқтисоди ислоҳот, бюджет сиёсати ва маҳаллий ўзини ўзи бошқариш комитетининг раиси Э. Н. Хўжаев очди. Учрашув қатнашчилари ҳузурида республика Олий Кенгаши раисининг ўринбосари Б. И. Бугров нутқ сўзлади.

Ўзбекистон пойтахтида мувофиқлаштирувчи иқтисодий кенгаш тузишга доир таъсис ҳужжатлари имзоланиши мўлжалланмоқда. Бундан ташқари мамлакат ишбилармонларининг бу учрашуви ягона иқтисодий, сиёсат, унинг стратегияси ва тактикасини ишлаб чиқишни ўз олдига мақсад қилиб қўйган. Республикалар ишбилармонлар уюшмаларининг вакиллари турли даражалардаги алоқаларнинг негизларини, давлатга қарашли бўлмаган корхоналарни ривожлантириш дастурини, иқтисодиётнинг асосий соҳаларидаги фаолиятини мувофиқлаштиришни муҳокама қилишни мўлжалламоқдалар. Бунинг учун мажлисда ишбилармонлар Европа — Осиё уюшмаларининг СССР илм-фан-саноат иттифоқининг раҳбарлари, шунингдек СССР Президенти ҳузуридаги ишбилармонлик кенгаши раиси А. П. Владиславлев, СССР Президентининг маслаҳатчилари, С. А. Скоповский ва В. И. Карасев қатнашмоқдалар.

* * *

Шу куни мажлис қатнашчиларини Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримов қабул қилди. У Тошкентга келган ишбилармонларни республикада вужудга келган иқтисодий вазият билан таништириб, ишбилармонликни ривожлантириш истиқболлари ҳақида сўзлаб берди. Сўнгра мамлакатнинг молиявий-иқтисодий базасини ривожлантириш йўллари тўғрисида манфаатдорлик билан батафсил фикрлашиб олинди, фикрлашув чоғида барча минтақалар яқиндан ҳамкорлик қилиши ва улар ягона бозор маконини сақлаб қолиши зарурлиги таъкидланди.

Учрашувда Ўзбекистон Республикаси вице-президенти Ш. Р. Мирсаидов, республика Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари Ў. Қ. Исмоилов, Ўзбекистон касаба уюшмалари федерацияси кенгашининг раиси Б. Алламуродов қатнашдилар.

(ЎзТАГ).

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши комитетлари ва комиссияларида бўлажак сессия олдидан иш ҳар қачонгидан ҳам кўпайиб кетди.

СУРАТДА: Ёшларга оид сиёсат комитети раисининг муовини Эркин Каримов, комитет аъзолари Воҳид Исломбоев ва Сергей Кабанов сессия муҳокамасига қўйиладиган ҳужжатлар хусусида суҳбатлашмоқдалар.

А. ЗУФАРОВ олган сурат.

ХАЛҚҚА, ДЕПУТАТЛАРГА ҲИСОБОТ

(Давоми. Боши 1-бетда).

ди. Фуқароларнинг мурожаатлари қўмиталарда, Котибият бўлинмаларида чуқур таҳлил этилди, қонун лойиҳаларини ва бошқа норматив ҳужжатларни ишлаб чиқишда улардан фойдаланилди. 20 дан зиёд тематик кўрсаткичлардан иборат ва ўзга таҳлилий ҳамда аналиктик материаллар тузилди ва тегишли республика идораларига ва маҳаллий Советларга жўнатилди.

Раёсат Олий Кенгаш Котибиятига доимо раҳбарлик қилиб турди. Котибият бўлимлари Олий Кенгаш сессияларини, раёсат, қўмиталар ва комиссиялар мажлисларини тайёрлаш юзасидан турли ишларни амалга оширдилар.

Аппарат ходимлари қонун лойиҳаларини тайёрлашда иштирок этдилар, халқ депутатлари маҳаллий Советлари билан мунтазам алоқа қилиб турдилар, уларнинг тажрибаларини ўргандилар ва умумлаштирдилар, қўмиталар билан ҳамкорликда маҳаллий Советлар кўтараётган масалалар юзасидан хулосалар тайёрладилар.

Шу билан бирга раёсат ишида жиддий камчиликларга ҳам йўл қўйилди. Шуни таъкидлаш керакки узоқ вақт давомида бу иш бетартиб, замон талаблари жиддий ҳисобга олинмаган ҳолда қурилар эди. Мажлисларда баъзан иккинчи даражали масалалар қараб чиқилар эди. Конституция, амалдаги қонунларнинг талаблари вазирликлар, идоралар, халқ депутатлари маҳаллий Советлари томонидан қандай бажарилаётганлиги, ижтимоий дастурларнинг амалга оширилиши назорат қилинмас эди. Бир ярим йилдан ортиқроқ вақт ичида Раёсат мажлисида республика миқёсидаги раҳбарларнинг ҳисоботи бирор марта ҳам тингланмади. Қўмиталарнинг ишларни ташкил этишга мутлақо таъсир кўрсатилмади. Уларнинг тажрибасини умумлаштириш ва кенг ёйиш, амалий ёрдам кўрсатиш масалаларига зарур эътибор берилмади.

Яқин ўтмишда раёсат томонидан қабул қилинган баъзи қарорлар шошма-шошарлик билан, етарли даражада асос бўлмагани ҳолда қабул қилинганини тан олиш керак. Олий Кенгашида доимий ишлаётган халқ депутатлари, Котибият ходимлари сингари ҳанузгача оддий меҳнат шароитларига эга эмаслар.

Қайд этиб ўтилган ва бошқа камчиликлар табиийки, Олий Кенгашнинг органи бўлмиш раёсатнинг обрўсини оширишга, қўмиталар уйғун, сермаҳсул ишлай олишини таъминлашга ҳизмат қилмади.

Бу камчиликларнинг пайдо бўлишига қатор сабаблар бор. Дастлабки кезларда республикамизда таркиб топган мураккаб ижтимоий-сиёсий шароитда ишлаш тажрибаси етишмади. Раёсат ҳозир амал қилиб турган Конституцияга кўра сессиялар оралиғидаги даврда ўта шошилинч масалаларни ҳал этиш ваколатига эга эмас. Бу эса аҳволни янада мураккаблаштирди. Ваҳоланки, иқтисодий ва ижтимоий ҳаётда танглик айниқса ривожланаётган ҳозирги шароитда бу ҳолга айниқса тоқат қилиб бўлмайди.

Кейинги вақтларда бўлиб ўтган раёсат мажлисларида барча хато ва камчиликлар, уларни келтириб чиқарган сабаблар ҳар томонлама таҳлил этилди. Принципиаллик ва амалий ёндошувлар асосида раёсат аввал ўзи қабул қилган бир қатор қарорларни қайта кўриб чиқди ва уларнинг айримларини бекор қилди.

Раёсатнинг фикрича мамлакатда, айниқса август воқеаларидан сўнг рўй берган ички вазиятдаги туб ўзгаришлар, Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг асослари тўғрисидаги қонуннинг қабул қилиниши, Олий Кенгаш ва унинг барча идоралари, аввало раёсатнинг стратегик йўлни ишлаб чиқишдаги ролини жиддий оширишни талаб этади. Иқтисодий, сиёсий ва маданий ҳаётнинг барча соҳаларида ишларнинг аҳволи учун уларнинг масъулияти ҳам ошади.

Эндиликда раёсат мажлиси белгиланган режага мувофиқ, амалда ҳар ўн кунда ўтказилмоқда. Унинг муҳокамасига одатда умумдавлат аҳамиятига молик йирик масалалар киритилади, бу масалалар чуқур ва ҳар томонлама кўриб чиқилади. Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши иш бошлагандан бери раёсат сўнгги сессияда халқ депутатлари билдирган танқидий таклифлар ва мулоҳазаларни амалга ошириш масаласини илк бор муҳокама қилди ва тегишли қарор қабул қилди. Қарорнинг ижроси назорат остига олинди.

Олий Кенгаш, унинг қўмиталари, депутатлар фаолиятини ҳар томонлама жонлантириш раёсат ишидаги муҳим йўналишдир. Ҳозирги пайтда тегишли чора-тадбирлар белгиланган ва улар амалга оширилмоқда. Чақириқ бошидан бери ўтказилган Олий Кенгашнинг еттита сессиясининг учтаси 1991 йил иккинчи ярмига тўғри келади.

Раёсат Олий Кенгаш ишида иложи борича кўпроқ депутатлар фаол иштирок этишига ҳаракат қилмоқда. Ана шу мақсадда бир қатор чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Эндиликда сессия, илгари бўлгани каби аппарат кучи билан эмас, балки халқ депутатидан бевосита фаол иштирокида тайёрланади. Навбатдаги саккизинчи сессия арафасида барча тайёргарлик ишларини амалга ошириш учун 30 нафар халқ депутатидан иборат ишчи гуруҳ тузилди. Улар сессия кун тартиби тўғрисидаги таклифларни, унинг ишчи органлари таркиби тўғрисидаги, қонун лойиҳаларини тайёрлаш тартиби ва муддатлари тўғрисидаги таклифларни ишлаб чиқадилар, шунингдек халқ депутатларини кутиб олиш, жойлаштириш, овқатлантириш, кузатиш, мажлислар залини тайёрлаш билан боғлиқ бўлган барча ташкилий-хўжалик масалаларини ҳал этадилар. Бу тажриба эндиликда такомиллаштирилади ҳамда у депутатлар фаоллигини сезиларли даражада оширади.

Раёсатнинг фикрича, шундай тартибни қарор топтириш керакки, ҳар бир депутат янги қонунларни тайёрлаш жараёнида бемалол иштирок этиш имкониятига эга бўлсин. Шу йилнинг октябрь ойида қонун лойиҳаларини тайёрлаш учун масъул бўлган қўмиталарнинг раҳбарлари вилоятларга чиқиб, жойларда халқ депутатлари билан учрашганлиги ана шу мақсадга жавоб беради. Бу тадбир қонун лойиҳасига доир 600 дан зиёд таклифларни ҳисобга олиш, депутатларда туғилган саволларни ҳал этиш ва ўз навбатида сессияга тайёргарлик кўришда уларга кўмаклашиш имконини берди. Тайёрланган қонун лойиҳаларини ҳамма танишиб чиқиши учун республика рўзномаларида эълон қилиниши Раёсат ишида одат тусига кириб қолмоқда.

Қонунчилик тажрибасини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари кўрилди. Раёсат томонидан қонун лойиҳаларини тайёрлаш ва уларни Олий Кенгашда муҳокама қилиш қоидалари тасдиқланди. Қонун лойиҳаларини киритиш ва уларни тайёрлашнинг, илмий экспертизалардан ўтказишнинг, қонунлар ишлаб чиқилаётганлиги ва уларнинг ижроси юзасидан жамоат фикрини ўрганишнинг аниқ тартиби белгиланди.

Олий Кенгашнинг назорат қилиш фаолиятини жонлантиришга қаратилган қатор тадбирлар кўрилмоқда. Яқинорада чақириладиган сессиялардан бирида республика бошқарув бўғинининг қатор раҳбарлари берадиган ҳисоботлари тингланиши кутилмоқда. Ушбу сессиянинг тасдиғига Ўзбекистон Республикасининг Назорат палатаси тўғрисидаги қонун лойиҳаси киритилиши мўлжалланмоқда. Бундай палатанинг тузилиши орқали Конституцияда белгилаб қўйилганидек Олий Кенгашнинг назорат қилиш фаолиятини амалга ошириш, биринчи навбатда республика бюджети тўғри шакллантирилаётганлиги ва ижро этилаётганлиги устидан назорат ўрнатиш имконияти туғилади.

Олий Кенгаш томонидан қабул қилинган қонунлар ва ўзга қарорларнинг бажарилишини назорат қилишда қўмиталарнинг ҳам иштирок этишида катта эътибор берилади. Октябрь ойида раҳбар лавозимларга тайинлаш, тасдиқлаш ёки сайлаш учун Олий Кенгашга тавсия этиладиган мансабдор шахсларнинг номзодларини тақдим этиш ва қараб чиқиш тартиби тасдиқланди. Хусусан шу нарса белгилаб қўйилдики, Олий Кенгашнинг ушбу масалалар бўйича қарори бу номзод қўмиталарида ҳар томонлама муҳокама қилингач, қўмиталарнинг ижобий хулосалари олингач, номзодларнинг дастурлари сессияларда муҳокама қилингач, қабул қилинади.

Ҳозирги босқичда Олий Кенгаш ва унинг раёсати олдида турган вазифаларга мувофиқ тарзда Олий Кенгаш Котибиятининг таркиби ҳам ўзгартилди. Мустақил Ўзбекистоннинг халқаро миқёсида аҳамияти ошиб бораётганлигини ҳисобга олиб, Котибият таркибида Парламентлараро алоқалар бўлими тузилди. Давлат бошқаруви айрим идоралари бевосита Олий Кенгаш бўйсинувига ўтказилганлиги муносабати билан кадрлар сектори тузилди. Бундан бошқа муҳим ўзгартишлар ҳам амалга оширилди.

Котибият иши устидан назорат кучаймоқда, унинг масъулияти оширилмоқда. Яқинда раёсат тасдиқлаган Котибият тўғрисидаги низом ана шу мақсадга жавоб беради. Бу низомда ҳар бир бўлинманинг мақоми ва асосий йўналишлари, ходимларнинг вазифалари белгилаб берилган.

Раёсатнинг бутун диққат эътибори, шунингдек яқин вақт ичида Олий Кенгашда ишлаётганларнинг меҳнат қилиши учун зарур шароитлар яратилишига, уларнинг иш ҳақи, депутатлик фаолиятлари билан боғлиқ бўлган харажатлари миқдорини қайта кўриб чиқиш масалаларига қаратилгандир.

Йўл қўйилган камчиликларни йўқота бориб, раёсат республика ҳокимиятининг Олий вакиллик идораси бўлмиш Олий Кенгашнинг аҳамияти ва нуфузини ошириш учун барча зарур ишларни қилишга, аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш учун ҳақиқий замин яратиш ҳамда республика мустақиллигини мустаҳкамлаш учун қўмиталар ва бутун депутатлар корпуси уйғун ва дўстона ишлашини таъминлашга ҳаракат қилади.

Бу ишларда раёсат барча халқ депутатлари манфаатдорлик, изланувчанлик билан ва энг муҳими амалий иштирок этишларига суянади, уларнинг ҳар бири бугунги кунимиз учун ҳамда 20 миллионлик халқимизнинг келажаги учун масъул эканлигини чуқур ҳис этишига ишонади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РАЁСАТИ.

Халқ депутати билан мусоҳаба

ҲАРБИЙ ХИЗМАТГА СОҒЛОМ ЙИГИТЛАР ЧАҚИРИЛАДИ

Маълумки, 1990 йилнинг 4 сентябрида Ўзбекистон жумҳурияти Президентининг «Жумҳурият ёшларини армияга чақириш ва уларнинг ҳарбий хизмат ўташини такомиллаштириш чоралари» тўғрисидаги фармони эълон қилинганди. Унга мувофиқ Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш вазирлигида чақирилувчилар сиҳат-саломатлиги масалалари билан шуғулланувчи махсус хизмат соҳаси ҳамда вазир муовини лавозими жорий этилди.

Жамоатчи мухбиримиз Ўзбекистон халқ депутати, Олий Кенгашнинг Мудофаа, давлат хавфсизлиги ва ҳарбий хизматчиларни ижтимоий муҳофаза қилиш комитети аъзоси Баҳодир Усмонович ЙЎЛДОШЕВ билан жуда кўпчилик учун қизиқарли ва долзарб бўлган мавзуда суҳбатлашди.

— Аввало 1991 йил 12 сентябрда Иттифоқ мудофаа вазири эълон қилган 436-буйруққа нисбатан ўз муносабатингизни билдирсангиз...

— Бу буйруқ ҳарбий хизматга чақирилувчиларнинг саломатликларини аниқлашда муҳим ҳужжат бўлиб, ўзидан аввалги 260-, 317-буйруқларнинг мантиқий давоми, қўшимчалар билан тўлдирилган янги кўринишидир. Лекин у ўз-ўзидан юзага чиққани йўқ, албатта. Шуни алоҳида таъкидлаш мумкинки, бу буйруқнинг юзага келишида Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш вазирлигининг ҳам салмоқли ҳиссаси бор, бироқ бу ҳақда марказ томонидан жамоатчиликка рўй-рост айтилмаяпти. Ваҳоланки, биз бундан роса бир ярим йил аввал Иттифоқ мудофаа вазирининг 260-, 317-буйруқларида қайд этилган касалликлар ва жисмоний камчиликлар рўйхатига бир қатор жиддий ўзгаришлар, қўшимчалар киритиб, ҳарбий комиссариатлардаги тиббий ҳайъатлар учун махсус йўриқнома тайёрлаган эдик. Чунки мавжуд буйруқлар эскириб, давр талабига тўлиқ жавоб беролмайдиган ҳолатга келиб қолган эди, чақирилувчиларнинг кўпчилигида турли касалликлар бўлишига қарамай, жуда оз қисми хизматга нолойиқ топиларди. Саломатликлари дуруст бўлмаганлар ҳам хизматга лойиқ, деб ҳисобланиб, асосан ҳарбий-қурилиш отрядларига жўнатиларди. Табиийки, серқуёш ўлкамизнинг мўътадил иқлимий шароитларига ёшлигидан ўрганиб қолган йигитларимиз узоқ ўлкаларда об-ҳаво, яшаш ва турмуш тарзининг кескин ўзгариши туфайли ўзларини нохуш сезадилар. Касалликлар бирин-кетин юзага қалқиб, тез-тез хуруж қилади. Оқибати кўнгилсиз воқеаларга олиб келган ҳоллар ҳам оз эмас. Шу сабабли биз Президентимизнинг мазкур фармонига асосланиб армияга фақат соғлом йигитларни саралаб олишга эришмоқни ўзимизнинг энг асосий вазифамиз деб биламиз. Бунинг учун биринчи навбатда Иттифоқ мудофаа вазирининг юқорида айтиб ўтилган буйруқларининг деярли 49 та моддасига жиддий ўзгартиришлар киритиб, вазирлигимиз, етакчи олимларимиз, тиббий-илмий муассасаларимиз билан биргаликда Қуролли Кучлардаги тиббий текширув ҳақидаги буйруқ, низомга қўшимча йўриқнома, яъни рўйхат тайёрладик. Президент ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси бу ҳужжатни тасдиқлагач, 112-Р рақамли фармойиш кучга киради. Афсуски, ҳарбий комиссариатлар Иттифоқ Мудофаа вазирлиги тасаррруфида бўлганликлари туфайли 1990 йилнинг кузги чақирув чоғида бизнинг бу йўриқномамиз ҳамма ерда ҳам бирдек илиқ кутиб олмади, лекин биз ўз танлаган йўлимиз, қатъий қароримиздан қайтмадик. Ҳаракатларимиз боис бултурги кузги чақирувда биз жанговар бўлмаган хизматга нолойиқ деб топган йигитларимиз армияга чақирилмади.

1991 йилнинг баҳорги чақирув пайтида ҳам Мудофаа вазирлиги тасдиқлаган ҳарбий маҳкамалар вакилларининг биз билан унча гаплашгиси келмади. Яна «Эски ҳаммом, эски тос» қабилида иш тутмоқчи эдилар. Аммо ҳукуматимиз раҳбарлари, аввало Президентимиз адолатсизликка йўл қўйилмади. СССР Қуролли Кучлари Бош штаби билан республикамиз ҳукумати ўртасида Ўзбекистон фуқароларини муддатли ҳақиқий хизматга чақириш ва уларнинг ҳарбий хизмат ўташини яхшилаш тўғрисидаги битим имзоланди.

Шундан кейин касалликларнинг биз тайёрлаган қўшимча рўйхати астойдил ўғизга тушиб қолди. Ҳузуримизга СССР Мудофаа вазирлиги марказий ҳарбий-тиббий ҳайъатидан бир гуруҳ масъул ходимлар ташриф буюришди, тайёрланаётган янги йўриқнома, низом лойиҳасини биргаликда атрофлича кўриб чиқишди. Биз бу сафар ҳам лойиҳанинг кўпгина жиҳатларига эътирозларимизни билдириб, яна ўзимизнинг қатъий ўзгартишларни киритдик. 1991 йилнинг майида СССР Мудофаа вазирлиги Марказий ҳарбий-тиббий ҳайъати бошлиғи В. Золотов хат орқали ўзбекистонликлар билдирган барча фикр, мулоҳаза ва таклифлар тўла-тўкис қабул қилингани ҳамда яқин фурсатларда чиқарилажак махсус буйруқда ўз ифодасини топишини билдирди.

— Бу янги ҳужжатнинг аввалгиларидан афзаллиги нимада!

— Унга асосан хизматга чақирилувчиларнинг ҳарбий хизматга лойиқ ёки нолойиқ эканликлари аниқ кўрсатилади. Аввалгидай «Жанговар бўлмаган хизматга лойиқ» деган мужмал, лоқайд хулоса, қарор энди бўлмайди. Бунинг аҳамиятини бир рақамда англаш мумкин: ҳар йили «Жанговар бўлмаган хизматга лойиқ» деб 80 мингдан ортиқ йигит Қуролли Кучлар сафига чақирилар ва ҳарбий-қурилиш отрядларига, бошқа қисмларга жўнатилар эди.

— Янги буйруқ, низом бўйича қандай касалликлар билан оғриганлар ҳарбий хизматга чақирилмайди!

— Касалликларнинг мундарижаси жуда узун. Қизиққан одамлар ҳарбий комиссариатларда унинг тўлиқ матни билан танишишлари мумкин. Мен фақат уларнинг айримларини айтиб ўтаман, холос: юқумли касалликлар ва марказий асаб системаси шикастланишидан қолган асоратлар билан боғлиқ бузилишлар; қон босими касаллиги; юракнинг ҳамма турдаги туғма ва ҳаёт даврида орттирган (порок) хасталиклари ва бошқа бир қанча касалликлар...

— Фарзандларининг бетобликлари туфайли ота-оналар сизларга кўп мурожаат қилишадими!

— Афсуски, жуда кўп. Беш панжа баравар бўлмаганидек, ҳарбий комиссариатлардаги чақирув тиббий ҳайъати таркибида тажрибали, кўпни кўрган мутахассислар билан бир қаторда билими, савияси паст, ўз касбига нолойиқлари ҳам бор. Баъзан шу тоифадагиларнинг айби билан носоғлом ёшлар армияга жўнатилиши ҳам сир эмас. Муаммонинг иккинчи томони шуки, ҳарбий комиссариатдаги ходимлар қандай қилиб бўлса ҳам, юқоридан берилган чақирув режасини бажаришга интилишади. Масалан, Жиззах вилояти Фориш районидан А. Бобобеков юрак хасталиги, Зомин район бирлашган ҳарбий комиссариатидан И. Омонов ўпка хасталиги, Наманган вилояти Поп районидан И. Жияновнинг руҳий хасталиги тўғрисида шифокорлар хулосаси бўла туриб, ҳарбий комиссариат ходимлари бу йигитларни армияга жўнатиб юборишган. Орадан 2-3 ой ўтмай, улар яна изларига қайтиб келишди. Энди бўлса таънаю маломат, дашном тошлари ҳамма шифокорлар бошига ёғилмоқда. Бу адолатдан эмас.

— Бундай кўнгилсиз воқеалар қайтарилмаслиги учун қандай чоралар кўрилмоқда!

— Жиддий нуқсонларга йўл қўйган тиббий ходимларни қаттиқ жазолаяпмиз, уларнинг ўрнини малакали мутахассислар билан алмаштираяпмиз. Республика ҳарбий комиссариати билан ҳар бир камчилик ва хато атрофлича муҳокама қилинмоқда. Қолаверса, авваллари чақирувга доир ҳамма ҳуқуқлар ҳарбий комиссариатдагилар қўлида бўлса, энди бу иш халқ ноиблари, жамоатчилик назоратида.

— Баҳорги чақириқ натижалари қандай бўлди!

— Чақириқ бошланишига қадар барча вилоятларда доимий ишлайдиган тиббий ҳайъатлар тузилиб, улар олий ва биринчи тоифали мутахассислар билан таъминланди. 2 мингдан ортиқ олий маълумотли ва 1,5 мингдан зиёд ўрта тиббий ходимлар ҳарбий комиссариатларда ишлаган асосий иш ҳақларига қўшимча равишда 30 фоиз устама олдилар. Буларнинг ҳаммаси фақат бизнинг республикамизда амалга оширилди, холос. Баҳорги чақирув мавсуми олдидан ўсмирлар касаллиги ва руҳиятига оид муаммолар бўйича Тошкент шифокорлар малакасини ошириш институтида ташкил қилинган махсус курсларда икки юздан ортиқ мутахассис қайта тайёргарликдан ўтди. Вазирликнинг махсус қарори билан тиббиёт илмининг етакчи мутахассисларидан ташкил топган жумҳурият тиббий-текширув ҳайъати, шунингдек, 2-Тошкент давлат тиббиёт институти ҳамда республика 1-клиник касалхонаси қошида ҳарбий хизматга чақирилувчиларни текширувдан ўтказиш маркази ташкил қилинди. Худди шундай ҳайъат ва марказлар барча вилоятларда ҳам тузилди, зарур асбоб-ускуна жиҳозлар билан таъминланди.

Бу тадбирлар зое кетмади. Чақирув натижалари аввалги йиллардаги маълумотлар билан солиштирилса, шундай манзарани кўриш мумкин: хизматга лойиқ деб топилган, аммо касаллиги учун чақирув муддати вақтинча қолдирилганлар сони 1989 йилдаги 4,8 фоиздан 1991 йил баҳорида 17,5 фоизга кўтарилди.

Олимларимизнинг илмий кузатишларига кўра, мактаблардаги 1-синфдан 10-синфгача бўлган ўқувчиларнинг сиҳат-саломатлиги улар улғайган сайин тобора ёмонлашиб бораяпти. Бунинг сабабини қисқа қилиб тушунтирсак, мактаб ўқувчилари ва ўсмирларга тиббий хизмат кўрсатиш Иттифоқ миқёсида умуман нотўғри ташкил этилган. Ўсмирлар саломатлиги, уларга тиббий ёрдам кўрсатиш аҳволи ночор бўлганидан кейин бу йигитлардан қандай қилиб Ватан қўриқчилари, посбонлар чиқиши мумкин? Улар ёшлигидан на қорни тўйиб овқат емаса, на тоза ҳаво, тоза сувда баданини чиниқтирмаса, на мунтазам тиббий назорат остида бўлиб, даволанмаса! Шунинг учун ҳам биз йигитларимизни ҳақиқий ҳарбий хизматга тайёрлашни уларнинг ёшлигидан бошлаш керак, деб бекорга жон койитмаяпмиз. Ҳарбий комиссариатлардаги тиббий ҳайъатлар фақат йигитларни саралаш билан эмас, балки уларни ўз вақтида соғломлаштириш билан ҳам шуғулланишлари шарт, деб ҳисоблаймиз. Шу мақсадда мактаб ўқувчилари, ўсмирларга тиббий ёрдам кўрсатиш соҳаси ишини тубдан ўзгартирмоқчимиз. Амалий таклифларимиз, илк тажрибалар бор.

— Йил давомида бир неча Болтиқбўйи, Москва, Киев, жамоатчилик вакиллари билан Сибирь, Узоқ Шарқ ҳарбий округлари, шунингдек, Душанбе, Термез, Семипалатинск, Красноводск шаҳарларида, Туркистон ҳарбий округининг кўпгина бўлинмаларига ташриф буюриб, йигитларимизнинг саломатлиги, яшаш ва хизмат тарзи билан яқиндан танишиб, мавжуд камчилик ва нуқсонларни тезда бартараф қилишга муваффақ бўлдик. Ҳарбий қисм командирлари юртдошларимизнинг ҳарбий хизматга муносабатидан хурсанд эканликларини айтиш билан бирга кўпчилик уларнинг жисмоний заифлиги, армия хизматига етарли тайёр эмасликларини алоҳида уқдиришди. Биз бундан тегишли хулосалар чиқаришимиз керак.

— Эл соғлиғи юрт бойлиги, тинчлиги, осойишталигидир. Шу маънода республикамизда янги ташкил топган Мудофаа ишлари вазирлиги билан Сизнинг соҳангиз ўртасида қандай яқинлик, муштараклик бор!

— Бу, аввало, умумий мақсадимизнинг бирлиги, яъни эл-юртимизнинг бойлиги, тинчлиги, осойишталигини сақлаш ва мустаҳкамлаш, ишончли қўриқлаш учун ҳарбий хизматга фақат соғлом йигитларни тайёрлаб етиштириш ишларини биргаликда олиб боришимизда, деб тушунаман. Мазкур ишда жамоатчилик, Халқ таълими вазирлиги, Давлат спорт комитети ҳам фаол иштирок этиши керак, албатта.

— Ҳа, халқимиз, жамиятимиз олдида ҳали ўзининг оқилона ечимини кутаётган муаммолар анчагина. Кейинги пайтларда ҳарбий соҳада қилинаётган баъзи ислоҳотлар яхши ўзгаришлар сари дилда умидворлик ҳис-туйғуларини уйғотади.

Суҳбатдош: Искандар РАҲМОН.

Тўрақўрғон шаҳридаги ширинлик комбинатида истеъмолчиларга қулайлик яратиш мақсадида қадоқлаш цехи очилди. Унда қуритилган ўрик, олма, шафтоли каби маҳсулотлар ихчам халтачаларга жойланади.

СУРАТДА: қадоқлаш цехининг илғор ишчиси Солияхон Мадраҳимова.

Б. ХОЛМИРЗАЕВ олган сурат.

ИҚТИСОДДАН БОШЛАНАР ҲАЁТ

НАВБАҲОР РАЙОНИДАГИ АРАБСАРОЙ ҚИШЛОҚ ШЎРОСИ РАИСИ БОЙМУРОД СОБИРОВНИНГ ФИКРИ ШУНДАЙ

— Бир йил мобайнида сиз раислик қилаётган шўро фаолиятида ўзгаришлар содир бўлдими!

— Биз мамлакат депутатларининг қурултойлари орқали ошкоралик нима эканлигини тушуниб етдик. Ана шундай жўшқин фикрлаш қуйи бўғинларга ҳам ўтди. Мен буни ўзимизнинг қишлоқ шўромиз мисолида гапираяпман. Сессияларимизда ўнлаб муаммолар ўртага ташланди. Мушкул шароитдан чиқиш тўғрисида аниқ таклифлар айтилди. Одамларимизни шу пайтгача томорқа масаласи қийнаб келарди. Чунки қишлоқ одамларининг ердан бошқа нимаси бор? 1691 хонадон мавжуд. Қишлоқларда мўл-кўлчилик яратилмас экан, ҳозирги нарх-навони тушириб бўлмайди.

— Сиз мавзуни иқтисодий томонга буриб юбораяпсиз. Мен қишлоқ шўроси депутатларининг сиёсий қарашлари тўғрисидаги фикрингизни билмоқчи эдим.

— Энди, ука, бизда ҳам Собчаклар, Поповлар бор. Лекин, халқимизнинг шундай мақолини ҳам унутманг: «Аввал иқтисод, кейин сиёсат...» Қуруқ гап қулоққа ёқмайди. Ўзингиз биласиз, иқтисоддаги аҳволимиз дуруст эмас. Лекин шундай бўлса ҳам қишлоқ шўроси депутатлари ўтган сессиялардан бирида биз ўзимизни таъмин этиш чораларини кўрайлик, деб таклиф киритдилар. Ҳозир шу йўналишда иш бошлаб юборганмиз. Илк натижалар ёмон эмас. Ҳозир шўро ҳудудида 15 та деҳқон хўжалиги бор. Улар асосан чорва молларини боқиш, етиштирилган гўшт, сут маҳсулотларини аҳолига сотиш билан шуғулланадилар. Уларда 140 бош мол боқилиб, 35 киши иш билан банд этилишидан ташқари кунига 360 килограмм сут етказилиб берилмоқда. Якка деҳқон хўжаликларида ишловчиларнинг ўртача ойлик даромади 900 сўмгача бормоқда. Энди ўзингиз ўйланг. Илгари шунча миқдорда ойлик маошни олиш ҳақида тасаввур қилолмасдик. Деҳқон хўжалиги аъзоларидан Тоштемир Бўронов, Вали Усмонов, Қосим Шокиров, Жаҳон Қурбоновнинг даромадлари бундан ҳам кўп.

Гарчи ер майдонлари чегараланган бўлса-да, томорқа беришни тўхтатиб қўйганимиз йўқ. Қишлоқ шўроси ҳудудида 2006 оила мавжуд. Уларнинг 923 нафарига қўшимча ер берилган. Аҳолининг аксарияти 25 сотихдан томорқага эга бўлган.

— Демак, ҳамма ишлар жойида экан-да...

— Ҳали бундай дейишга эрта. Қишлоқларимизда ночор яшаётган оилалар бор. Яқинда шундай оилаларнинг бирига бир бош қорамол ва минг сўм ёрдам пули бердик. Лекин номини айтмайман. Ҳадеб яхшиликни пеш қилавериш мусулмончиликка тўғри келмайди.

— Ҳозир шаҳар дўконларида ун тортилиб қолди. Бу бор гап. Илгари нон учун навбат кутишлар бўлмасди. Сизларда аҳвол қандай!

— Аҳвол у қадар яхши эмас. Ҳозир хўроз ҳамма жойда бир хил қичқирмоқда. Жумҳурият Президентининг 1991 йил 31 майдаги фармонига асосан жамоа хўжаликлари аҳолини буғдой билан таъминлашга киришдилар. Биз одамларимизга кўпроқ буғдой экишни маслаҳат беряпмиз. Ҳозир аҳоли ҳам юзага келаётган шароитни тўғри тушунди. Тегирмонлар қурганмиз. Келгуси йилдан бошлаб улар ҳам унум билан ишлайди.

— Шу билан етишмовчиликдан тўла қутуламиз, деб ўйлайсизми!

— Менимча, қутуламиз. Лекин масаланинг иккинчи томони ҳам бор. Биз тежамкор бўлишимиз даркор. Акс ҳолда биримиз икки бўлмайди. Ҳолимизга маймунлар йиғлаб турган бир пайтда ҳашаматли маросимлар ўтказишдан воз кечолганимиз йўқ. Исрофгарчилик ҳаддан ошиб бормоқда. Ҳақиқий ишбилармонлар ҳеч қачон ортиқча харажатларга йўл қўйишмайди.

Тўғри, биз мусулмон фарзандлари, ҳаммамиз ҳам тўй бериб, тўй кўрамиз. Ўзбекларда бир мақол бор: «Еган оғиз уялар». Бу мақол бизнинг қон-қонимизга сингиб кетган. Фалончининг тўйидан кам қилмаслик пайида бўламиз. Дўст-душман кулиб кетмасин, деб боримизни дастурхонга қўямиз. Ортиқча харажатлар эвазига тўй ўтказамиз. Ахир пайғамбаримизнинги ҳадисларида ҳам ортиқча исрофгарчиликка йўл қўйиш қатъиян қораланган. Бугунги етишмовчиликларнинг сабаби исрофгарчиликда бўлса, ажаб эмас.

Суҳбатдош: Маҳмуд МАРДИЕВ, «Халқ сўзи» мухбири.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҲУКУМАТИ БИЛАН МОЛДОВА РЕСПУБЛИКАСИ ЎРТАСИДА 1992 ЙИЛДА САВДО-ИҚТИСОДИЙ ҲАМКОРЛИК ПРИНЦИПЛАРИ ТЎҒРИСИДА

БИТИМ

Ўзбекистон Республикаси ҳукумати ва Молдова Республикаси ҳукумати, кейинги ўринларда «томонлар» деб аталади, савдо-иқтисодий алоқаларни ривожлантиришдан, ҳар иккала республика хўжалик субъектлари ўртасида бозор муносабатлари учун қулай шарт-шароитлар яратишдан ўзаро манфаатдорликка асосланиб, қуйидагилар тўғрисида келишиб олдилар:

1-МОДДА

Республикаларнинг ўзаро савдо-иқтисодий муносабатларини тенг ҳуқуқли шериклик, ўзаро фойдали ва маҳсулотларни муқобил айирбошлаш асосида амалга оширадилар ҳамда бир-бирларига иқтисодий зарар етказадиган хатти-ҳаракатлар қилмайдилар.

2-МОДДА

1992 йил учун шартномалар тузишда 1990 йилда вужудга келган республикалараро маҳсулот ва товарлар етказиб бериш лимитлари ҳажмлари асос учун қабул қилинади.

1- ва 2-иловаларга мувофиқ маҳсулотлар ва товарларнинг энг муҳим турларини етказиб беришни бошқариб бориш ва назорат қилиш ҳукуматлар даражасида амалга оширилади.

Муҳим турлар рўйхатига кирмаган маҳсулотларни ўзаро етказиб бериш учун шартномалар тузиш устидан тегишли бошқарув органлари орқали назорат ўрнатилади.

Маҳсулотларни ўзаро етказиб беришнинг вужудга келган ҳажмларини, айниқса тармоқ ичида ва тармоқлараро кооперация алоқаларини сақлаб қолишда хўжалик субъектларига ёрдам кўрсатилади ҳамда корхоналар томонидан ўрнатиладиган бевосита хўжалик алоқаларини чеклаш жорий қилинмайди.

3-МОДДА

Мазкур битимнинг 1 ва 2-иловаларида назарда тутилган ўзаро маҳсулот етказиб бериш юзасидан хўжалик шартномалари тузиш 1991 йил 10 декабргача амалга оширилади.

4-МОДДА

Нарх-наво белгилаш соҳасида ягона сиёсат ўтказилади ва ўзаро ҳисоб-китобларда тегишли нархларни бошқариш бўйича биргаликда қарорлар қабул қилинади ҳамда ҳар иккала республика корхоналари ва ташкилотларига маҳсулотлар (ишлар, хизматлар) белгиланган ва шартнома нархлари бўйича етказиб берилади.

5-МОДДА

Томонлар маҳсулотларни ўзаро етказиб беришни таъминлаш учун зарур чоралар кўришга, давлат статистика органлари орқали маҳсулотлар етказиб беришнинг қандай бораётганлиги тўғрисида ҳар кварталда ҳисоб-китоб юритишни ташкил этишга ва ўзаро ахборот айирбошлашга, маҳсулот етказиб берувчиларнинг манфаатдорлиги ва жавобгарлигини ошириш мақсадида иқтисодий рағбатлар ва жазоларни қўллашга келишиб олдилар.

6-МОДДА

Томонлар ҳар иккала республиканинг корхоналари, ташкилотлари ва фуқароларига тегишли транспорт воситаларининг ўз ҳудудларидан ўтишининг мавжуд тартибини сақлаб қолиш тўғрисида келишдилар. Томонларнинг ташаббусига кўра юк ташиш ва уни олиб ўтиш, шу жумладан, транзит юкларни ўтказиб юбориш тартиби махсус шартнома билан белгиланиши мумкин.

7-МОДДА

Томонлар ўз ҳуқуқлари доирасида давлатларнинг амалдаги норматив ҳужжатларига мувофиқ иш кўриб, транспорт ва алоқа сиёсатининг асосий йўналишларини мумкин бўлган даражада ва мақсадга мувофиқ тарзда яқинлаштиришга ёрдам берадилар, фан ва техника, саноат ва қишлоқ хўжалиги соҳаларида ҳамкорлик қилишда, қўшма корхоналар тузишда ҳамда ҳамкорликнинг бошқа илғор усулларини амалга оширишда ва уларни ривожлантиришда кўмаклашадилар.

8-МОДДА

Томонлар бир республиканинг бошқа республика ҳудудида жойлашган давлат мулкини, юридик шахслар ва фуқаролар мулкини ҳуқуқий ҳимоя қилишни таъминлашга келишиб олдилар.

9-МОДДА

Томонлар ҳар икки томоннинг хўжалик субъектлари томонидан ўзаро етказиб бериладиган маҳсулотларнинг қайта экспорт қилинишига йўл қўймайлик чора-тадбирларини кўриш мажбуриятини ўз зиммаларига олдилар.

Маҳсулотлар ва товарларнинг қайта экспорт қилиниши томонларнинг ҳукуматлари томонидан вакил қилинган органларнинг розилиги билангина амалга оширилиши мумкин.

10-МОДДА

Мазкур битимда назарда тутилган мажбуриятларни бажаришда пайдо бўладиган низолар ҳар иккала томоннинг тенг сонли вакилларидан иборат келишув комиссияси ёки жавобгар жойлашган жойдаги ҳакамлик судлари (ҳакамлар) томонидан кўриб чиқилади.

11-МОДДА

Мазкур битим имзоланган вақтдан бошлаб кучга киради ва 1992 йил 31 декабргача амал қилади.

Битим ўзбек, румин ва рус тилларида икки нусхада тузилди ва 1991 йилнинг 14 ноябрида Тошкент шаҳрида имзоланди. Барча матнлар айнан бўлиб, уларнинг ҳар бири бир хил кучга эгадир.

Ўзбекистон Республикаси ҳукумати номидан
Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари
К. ҲАҚҚУЛОВ

Молдова Республикаси ҳукумати номидан
Молдова Республикаси бош вазирининг биринчи ўринбосари
А. САНГЕЛИ

Қоракўлчилик муаммолари

ФАХРЎРНИГА ҚАҲР

Ўзбекистонда пахта яккаҳокимлигига барҳам берилиб, боғ ва токзорлар барпо этилмоқда. Одамларга пахта майдонлари ҳисобидан ер улашилаяпти. Ва, ниҳоят, заминни «зўрлаш» тугатилиб, алмашлаб экиш изга тушмоқда.

Хўш, ўзбекнинг «фахри» бўлмиш пахтага муносабат ўзгараётган экан, бошқа соҳаларда нима гап? Ахир жумҳуриятимиз иқтисодида пахтадан ташқари муҳим ўрин тутадиган қоракўлчилик соҳаси ҳам бор-ку?!

Бир вақтлар Иттифоқимизда қоракўл терининг 30-40 фоизини, дағал жуннинг 30, қўй гўштининг 20 фоизини Ўзбекистон чорвадорлари етиштирардилар. Йигирма-ўттиз йил бурун эса жаҳон бозорида қоракўлимиз қўлмақўл эди.

1940 йили Ўзбекистонда бори-йўғи 2,8 миллион бош қоракўл қўйлари боқилган бўлса, 1962 йилга келиб бу кўрсаткич 6,2 миллион бошга етди. Мазкур рақам ҳозиргача чўққи бўлиб қолмоқда. Чунки кейинги йилларда ана шу даража кўтарилиш ўрнига кескин пасайди. Жумҳуриятимизда 1980 йилда 5,5, 1988 йили 4,8 миллион бош қўй боқилганди. Бугун эса 5 миллион бошни ташкил этади. Ваҳоланки, бундан роппа-роса 25 йил бурун съезд ва пленумлар минбарларидан туриб, уларнинг сонини яқин йилларда 10 миллион бошга етказиш тўғрисида сўз бергандик — ҳаммаси қоғозларда қолиб кетди.

Айрим мутахассислар қоғозда қолган ана шу қатор қарорларни хаспўшлаш мақсадида барча «айб»ни шароитга ағдаришмоқда. Эмишки, оғир келган қиш совуғи қоракўл қўйларнинг кескин қирилиб кетишига сабабчи бўлган. Қойил, чиройли ечим! Чунки айбдор аниқ — табиий офат. Табиатни эса ҳеч ким: суд ҳам, халқ ҳам муҳокама қилолмайди.

Майли, шундоғам дейлик. Унда нега жаҳон бозорида қоракўл териларимиз қўлмақўл эмас? Бунга ким жавоб беради? Наҳотки, табиий офат нафақат қўйлар сонига, ҳатто қоракўл терилари сифатига ҳам таъсир қилган бўлса?

Аслида соҳанинг ночор аҳволга тушиб қолганини табиий офатларга тақаш кулгили. Чунки қаҳратон қишда, ёзнинг жазирамасида ўн марталаб синовдан ўтган усул — қоракўл қўйларни урчитишга рухсат берилганди. Бўлмаса юртимизда не-не зотдор, сердаромад қўйлар боқилар эди. Демак, сабабни табиий офатдан эмас, балки пахта яккаҳокимлиги бошланган йиллардан қидирмоқ жоиз.

Пахта экиладиган майдонларни кенгайтириш мақсадида 1957 йили Қуйимозор сув омбори қурила бошланган эди. Шундан сўнг бирин-кетин Қамаши, Учқизил, Чимқўрғон, Жанубий Сурхон каби ўн учта сув омбори барпо этилди. Натижада Орол денгизига бир йилда оқаётган сув миқдори 60 куб километрдан 10 куб километрга тушиб қолди. Муҳими — қоракўлчилигимиз жиддий зарар кўрди. Маълумки, қоракўл қўйларни муттасил кашарларга қамаб ёки боғлаб парваришлаб бўлмайди. Уларни йил давомида яйловга ҳайдаб, ўтлатиб боқиш керак.

Ҳозир Самарқанд, Жиззах, Қашқадарё, Сурхондарё вилоятларида ҳар бош қоракўл қўйига ўрта ҳисобда 1-1,5 гектар яйлов тўғри келади. Бу ҳол уларга сарфланадиган тўйимли озуқа миқдорининг кескин ошишига олиб келди. Айтайлик, 1960 йили шу мақсадда бир бош қўйга 2 сўм сарфланган бўлса, 1970 йилга келиб бу кўрсаткич 5-7, 1980 йили 7-9 сўмга кўтарилди. Айни кунларда эса 10—15 сўмгача ишлатилмоқда.

Тўғри, сунъий яйловлар барпо этиш ниятида катта-катта майдонларга изен, қуйровуқ, чоғон, саксовул каби ўсимлик уруғлари экилди. Афсус, бу кутилган натижани бермади. Чунки янги барпо қилинган «маданий» яйловларда энг камида уч йил қўй боқилмаслиги керак эди. Бизда эса бусиз ҳам яйловлар камчил эмасми, ана шу тартиб бузилди. Натижада анча-мунча яйлов бузилиб кетди, холос.

Қоракўлчиликнинг яна бир ашаддий кушандаси — СЖК препарати тўғрисида тўхталмасдан илож йўқ. Буни жорий этишга пахта яккаҳокимлиги бошланмасдан сал илгарироқ киришилганди. 1929 йили генетик олим М. М. Заводской қоракўл қўйларни бўғоз биянинг қон зардоби билан эмлаганида, фақат семизларини танлаган, ориқ ҳамда ўртача семизликдагиларига эса қўл текизмаган эди. Бироқ унинг тавсиялари фақат ўттизинчи йиллари ўз кучида қолди. Ўшанда қоракўл қўйларидан 30-40 минг боши СЖК ёрдамида эмланган бўлса, 1965 йили бу кўрсаткич 1,5 миллион бошқа етди. Ачинарлиси шуки, янгича усул олим кутган самарани бермади: қўйлар зоти яхшиланмади, аксинча, қўзилар майдалашиб кетди. Оқибатда ўтган йиллар мобайнида ҳар боши ҳисобига 10 килограмм гўшт, шунга яраша жун ва тери йўқотилди. Қоракўл терисининг эса қиймати пасайиб, айрим ҳолларда ҳатто давлат стандартига жавоб бермай қўйди.

Тармоқдаги самарасизликнинг яна бир омилини бошқариш тизими нобоплигидан қидириш керак. Жумҳуриятимизда Деҳқончилик-саноат давлат комитети тузилгач, кўпгина бошқармалар қатори қоракўлчилик бош бошқармаси тугатилиб, у комитет таркибига киритилди. Бироқ қишлоқ хўжалигининг ҳамма соҳаларини қамраб олишга бу тузилманинг кучи етмагандан кейин, 1989 йилнинг бошида бош бошқарма қайта тузилди.

Афсуски, Бухоро қоракўл заводида амалга оширилаётган ибратли ишларни ҳисобга олмаганда, қоракўлчиликка ихтисослашган бошқа хўжаликларга унинг ижобий таъсири сезилмаяпти. Акс ҳолда жамоалар майдалашиб кетишининг олди олинган бўларди. Масалан, 1960 йили Ўзбекистонда 50 та қоракўлчиликка ихтисослашган давлат хўжалиги мавжуд эди. Бугун ана шу кўрсаткич салкам 100 тага етди. Илғор совхозларнинг тажрибаси ва олимларнинг тавсиясидан маълумки, юқори рентабелликка эришиш учун ҳар хўжаликда камида 50-60 минг қоракўл қўй бўлиши, уларга атаб 150 минг гектар серҳосил яйлов ажратилиши керак. Шундагина соҳанинг ривожланиши учун етарли шароит яратилади. Ҳозир эса Самарқанд, Қашқадарё, Сурхондарё ва Жиззах вилоятининг кўплаб хўжаликларида 30-40 минг қўй атиги 20-30 минг гектар яйловда боқилмоқда.

Мамлакатимиздаги иқтисодий танглик ўз навбатида қоракўлчилик хўжаликларига ҳам таъсир қилмоқда. Юқорида қайд этилган муаммолар тезда бартараф этилмаса, соҳани ривожлантиришнинг мақбул чоралари кўрилмаса, муроднинг ушалиши мушкул.

Қиличбек МУСТАФОЕВ, аспирант.

ЎЗБЕКИСТОН — РСФСР

Ўзаро манфаатли асосда

«Қорасув» пахта тозалаш заводи ва унга қарашли хўжаликлар ноябрь ойининг дастлабки ўн куни мобайнида Россия федерациясига 1500 тонна саноат хом ашёси жўнатдилар. Жумладан, Омскдаги «Фирма восток» ип газлама комбинати, Кемероводаги «Прогресс» ишлаб чиқариш бирлашмаси, Красноярск ўлкасидаги Камский ип газлама комбинатига сифатли пахта толаси етказиб берилди.

Бу хом ашё эвазига Россиядан турли машина, трактор ва бошқа технологик ускуналар билан бир қаторда бизда танқис бўлган картошка ва шу каби маҳсулотлар етказиб бериш белгиланган. Пойтахт вилояти ўз навбатида мева-сабзавот ҳам юборади.

Буларнинг ҳаммаси шу йил октябрь ойида Россия вилоятлари билан Ўзбекистон Республикаси Тошкент вилояти ўртасида имзоланган икки томонлама ўзаро манфаатли шартномаларда ўз ифодасини топган. Уларда маданий алоқаларни ривожлантириш ҳам кўзда тутилган.

П. НИШОНОВ, Тошкент вилояти

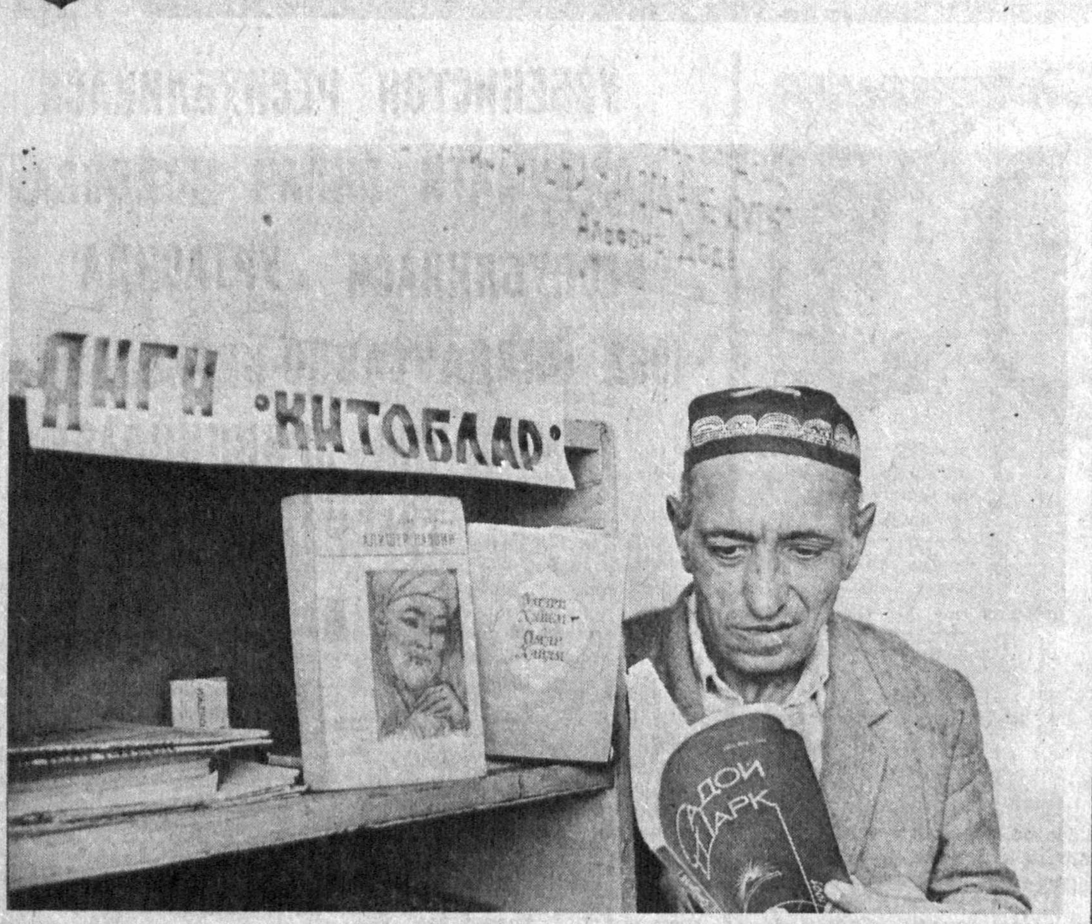

Бу инқирозли жамиятда тирикчилик ташвиши билан бўлиб маърифатдан узоқлашаётган одамларни кўрганингда, ўкинасан киши. Ахир зулмат бағрини тилиб йўл кўрсатувчи зиё-маърифат эмасми! Ўзлигингни таниш — маърифатдан эмасми!

Тошкент вилояти Бўстонлиқ районининг Янгиқўрғон қишлоғида истиқомат қилувчи Раймжон Раймбоев ўз уйида кутубхона очганини эшитиб дилимиз равшан тортди. Илойим, шундай фидойилар бор бўлсин. Ҳозир у кишининг уй кутубхонасида 3 мингдан зиёд турли мавзуларда ўзбек, рус, тожик тилларидаги китоблар мавжуд.

СУРАТДА: кутубхона эгаси Райим Раймбоев.

С. ВЕЛИЧКИН олган сурат.

ТЎРТ САМОЛЁТДА

Республикамиздан чет элга олиб чиқиб кетилаётган камёб моллар ушлаб қолинди.

Ўзбекистон Республикаси миллий хавфсизлик хизмати ходимларининг бир гуруҳ муттаҳамларни далилий ашёлар билан бирга қўлга тушириш операцияси муваффақиятли тугади.

Шу йил 27 октябрда Тошкент аэропортида жуда катта миқдордаги камёб моллар — дори-дармон, саноат ва озиқ-овқат маҳсулотлари, рўзғор техникаси, шунингдек 600 килограммдан ортиқ стратегик хом-ашё (қалай) олиб чиқиб кетилаётгани аниқланди.

Жами 500 минг сўмлик бу буюм ва маҳсулотлар Тошкентда тўплангандан сўнг чет элга жўнаётган тўртта АН-24 самолётларига юкланган эди. Моллар ҳаммаси эгаларидан олиниб, ҳақиқий эгаларига топширилди — Ўзбекистон Республикаси фойдасига ўтказилди.

Миллий хавфсизлик хизмати томонидан шу йилнинг ўзида чет элликлар Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиб кетаётган бир ярим миллион сўмлик камёб моллар ушлаб қолинди. Ушбу хизмат раҳбарларининг фикрича, мусодара этилган камёб халқ истеъмоли молларини кўп болали оилаларга, мактаб-интернатлар ва маҳаллалар аҳолисига сотиш бўйича махсус қарор ишлаб чиқилса, мақсадга мувофиқ бўлур эди.

ИСМОИЛ БУХОРИЙ НОМИ БЕРИЛСА...

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг шу йил 26 мартдаги қарори билан Пайариқ районида Челак ҳудудий ижроия комитети ташкил топган эди. Сабаби дейсизми? Улар талайгина. Аввало одамларнинг хоҳиш-иродаси шундай йўл тутишни тақозо этди — «катта»лар бизга қанчалик яқин бўлишса шунча яхши, иссиқ-совуғимиздан тезроқ хабар олишади, қолаверса — марказга бориш учун бир кун сарфлашдан ҳам қутилардик», дейишди улар. Рости, бундан кимлардир оғринди ҳам —«раҳбарларни кўпайтиришдан нима наф?...»

Йўқ, ғалвир сувдан кўтарилгач аён бўлдики, ҳукуматимиз узоқни кўзлаб иш юритган экан. Челакликлар тадбиркорлигу ишбилармонликда бошқалардан қолишмай тер тўкишди. Сидқидил меҳнат ўз самарасини берди: давлат омборларига 24.750 тонна сифатли пахта топширилди. Ҳосилнинг асосий қисми машиналар ёрдамида йиғиштириб олиниб, хом ашёнинг аксарият қисми биринчи ва иккинчи навларга сотилди. Дастлабки ҳисоб-китобларга қараганда фақат пахтанинг ўзидан 62 миллион сўмдан ортиқроқ даромад олиш мўлжалланаяпти. Тўғри, бу рақам нарх-наво осмон қадар кўтарилган ҳозирги пайтда кишини ҳайратга солмайди. Лекин хўжаликларнинг ўзида қоладиган, режага нисбатан 5 фоиз ва ошиқча терилган хом ашё бу ҳисобга кирмайди-да. Демак, деҳқон косаси энди оқаради. Негаки бозору рўзғоримиз тўкин-сочинлиги фақат унинг ҳимматига боғлиқ.

Мева, сабзавот, картошка ва полиз маҳсулотлари сотиш бўйича йиллик режаларини ўз вақтида дўндириб қўйган миришкорлар йил бошидаёқ шундай қутлуғ ниятни дилга тугиб енг шимаришганига шубҳа йўқ. Акс ҳолда 1.220 тонна буғдой, 4.200 тонна дағал хашак хўжалик ҳисобидан аҳолига сотилмаган бўлур эди.

Ерга меҳр қўйган одамлар борки, дастурхонимизда ноз-неъмат мавжуд. Айни кунларда 2 минг гектар майдонга дон экилаётир, 500 гектар ерга қора кишмиш кўчатлари ўтқазилаётир. Хўжаликлар ҳудудларида мактаб, боғча ва аҳолига хизмат кўрсатувчи бошқа корхоналар барпо этиш ижроком олдида турган зарур ишлардан. Уларни амалга ошириш осон эмас, албатта. Шу жиҳатдан ҳудудий маҳаллий ҳукумат ўз хўжаликларидаги кирди-чиқдилару чигал масалаларни мустақил ҳал эта оладиган бўлишига кўп нарсалар боғлиқ. Акс ҳолда ижрочи қўлининг калталиги сабабли аҳолидан тушадиган ҳар хил арзномалар болалаб кетавериши тайин.

Айни кунларда Челак ижрокоми ҳудудида 30 дан зиёд деҳқон хўжалиги, 15 та тегирмон, 20 та жувозхона маҳсулот ишлаб чиқараётир. Улар ишларини мувофиқлаштириб туриш, керак бўлганда кўмаклашиш ҳам у қадар осон иш эмас. Буларга ўхшаш ўнлаб йирик муаммолар ўз ютуқларини сарҳисоб қилаётган Челак ҳудудий ижрокоми раҳбарлари олдида бир олам ташвиш бўлиб турибди. Улар жумҳурият ва вилоятнинг нуфузли идоралари мададидан умидвор. Негаки, бугунги бозор иқтисоди даврида ишбилармон, қўлни қўлга берганларгина «аттанг» деб қолишмайди.

Биз челакликлар билан суҳбатлашганда деярли ҳамма бу ҳудудни мустақил районга айлантириш ва уни буюк ўтмишдошимиз Исмоил Бухорий номи билан аташни республикамиз раҳбариятидан илтимос қилди.

Шуҳрат ТЎЛҚИН ўғли,
Абдунаби ЭРГАШ ўғли.

АКСИ САДО

ВАҚТ КУТИБ ТУРМАЙДИ

Рўзноманинг 153-сонидаги «Тарбиясиз тарбиядан қочайлик» мақоласида ёзилган фикрларга тўлиқ қўшиламан. Ўрта мактаб ва олий таълим соҳасида ечилмаган муаммолар жуда кўп.

Биринчидан, мактабда ва олийгоҳда ўқитиш ва таълим беришни тубдан ўзгартириш вақти аллақачон келди.

Иккинчидан, ҳар хил, аммо барчани бирдек қизиқтирмайдиган фанлар билан ўқувчи ва талабанинг умрини бекор ўтказишнинг кераги йўқ. Биз ўқиган фанларнинг 70 фоизи ҳаётимда ҳам, иш фаолиятимда ҳам керак бўлгани йўқ.

Учинчидан, ўқитиш мактабда ҳам, олийгоҳда ҳам маълум мутахассисликларга йўналтирилган бўлиши лозим. Қўшимча ҳунар ўрганмоқни истаганларга дарсликлар, маълумотлар етарли...

А. АБДУЛАЗИЗОВ.
Термиз шаҳри.

БУ НАШРНИ ЭНДИ ҲАММА ЎҚИШИ МУМКИН

Илгари фақат ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари ходимларига мўлжалланган «Ўзбекистон Республикаси Олий судининг ахборотномаси» келаси йилдан бошлаб очиқ нашрлар қаторидан ўрин олади. Унга ҳар ким обуна бўлиши мумкин. Маълумки, 15 ноябрдан рўзнома ва ойномаларга ёзилиш тўхтатилди. Аммо кейинги ойлар учун обуна давом этаверади. Жумладан, муштарийлар уни ҳозир расмийлаштирсалар, 2-сондан бошлаб мунтазам ўқиш имконига эга бўладилар.

Ахборотномада бир қанча қизиқарли рукнлар бор. «Олий суд пленуми қарорлари» — улар орасида энг асосийси. Республикада энг юқори судлов босқичи иш кўрилаётганда дуч келинадиган қонунчиликни қўлланиш масалалари юзасидан кенг тушунтиришлар бериб боради. Пленум қарорлари қуйи судлар томонидан қонунларга тўғри ва бир хил йўсинда риоя этилишига, суд фаолияти самарадорлигининг ошишига ёрдам беради. Ахборотномада пленум, раёсат қарорлари, баъзи бир жиноят ва фуқаролик ишлари юзасидан судлов ҳайъатларининг ажримлари, вилоят ҳамда уларга тенглаштирилган судлар раёсатларининг алоҳида ишлар устидан чиқарган ҳукмлари кенг ўрин олади.

1992 йилда «пахта иши» бўйича асоссиз равишда жазоланган кишиларни оқлаш ҳақидаги материаллар кўпроқ босилади. Ахборотномада республикадаги жиноятчилик ва судланиш ҳолатига доир батафсил маълумотлар, илмий шарҳлар, қонунчиликда рўй берган ўзгаришлар ҳақида маълумотлар, саволларга жавоблар ва бошқа материаллар мунтазам бериб борилади. Келаси йилдан бошлаб биринчи судлов босқичи бўйича кўрилган ишларнинг Олий суд томонидан қараб чиқилганлиги, хусусий ажримлар ва қарорлар ҳақидаги ахборотларни эълон қилиш режалаштириб қўйилди. Ана шунинг учун бу нашр фақат ҳуқуқшунослар эмас, балки ўқувчиларнинг кенг оммаси учун ҳам қизиқарли бўлиши мумкин.

Ахборотнома йилнинг ҳар чорагида ўзбек ва рус тилларида чиқади. Ҳажми 100 саҳифа. Битта сонининг нархи: 3 сўм. Шу кунларда мазкур нашрнинг иккинчи сонидан бошлаб ёзилиш мумкин. Бунинг учун боръйўғи 9 сўм тўлайсиз, холос. **Ахборотнома индекси — 75235.** Обуна барча алоқа бўлимларида қабул қилинмоқда.

БОМБАПАНОҲДА ОШХОНА

Айтсам тилим, айтмасам дилим куяди: ҳайхотким, қуролланиш пойгаси даврида халқнинг пешона тери билан топилган беҳисоб маблағлари беҳуда совурилди. Биргина мисол: Самарқанддаги «Сино» ижара корхонаси (совутгичсозлик заводи) бундан 20 йил илгари қиймати 1 миллион 200 минг сўм бўлган бомбапаноҳ қурганди. Бу иншоот шунча йил бекор турди. Ундан бирор мақсадда фойдаланишга ҳеч ким ботина олмади.

Корхона директори Исматилла Қосимов бомбапаноҳни ишга солиш устида бош қотирди. Таклифлар ичида уни ошхонага айлантириш фикри жамоага маъқул келди. Ҳозир бу ишга қўл урилди. Корхона ҳадемай бир йўла 250 киши овқатланадиган ошхонага эга бўлади.

Мавруди келганда айтиш керакки, бундай бўм-бўш ваҳимахоналар вилоятдаги бошқа ўнлаб корхоналарда ҳам «авайлаб асралмоқда». Нима мақсадда? Бунга «Сино» раҳбарлари каби муносиб жавоб топиш фурсати етмадимикин?

Х. НУРУЛЛАЕВ.

ЎЗБЕКЛАРНИНГ БИРИНЧИ ҚУРУЛТОЙИ

МУХБИРИМИЗ ИСМАТ ХУДОЁР ТОЖИКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДАН ХАБАР ҚИЛАДИ

Бугун Душанбе шаҳрида тожикистонлик ўзбекларнинг I қурултойи очилди.

Расмий маълумотларга қараганда, Тожикистонда 1 миллион 300 мингга яқин ўзбек истиқомат қилади. Уларнинг дарду қувончларини тинглаш, мақсадларини рўёбга чиқариш учун ўтган йили Тожикистонда ўзбек маданий маркази ташкил қилинган эди. Орадан кўп ўтмаган бўлсада, маданий марказ ташаббуси билан (гарчанд республикада кескин ва беқарор сиёсий вазият ҳукм суришига қарамай) тожик ва ўзбек миллатларининг муносабатларини барқарорлаштириш сари амалий қадамлар қўйилмоқда.

Қурултой икки кун давом этади. Унда ўзбек маданий марказининг низоми ва ҳаракат дастури тасдиқланиб, янги бошқарув раиси ва раёсати сайланади.

Қурултойда ўзбеклар ғуж яшайдиган Қирғизистон, Қозоғистон ва Туркманистон республикаларидан ҳам вакиллар иштирок этмоқдалар.

Қурултой ҳақидаги батафсил хабарларни рўзномамизнинг кейинги сонларида ўқийсиз.

«НАМАНГАН»
МОЛЛАР ВА ХОМ-АШЁ УНИВЕРСАЛ БИРЖАСИ

УНИВЕРСАЛЬНАЯ ТОВАРНО СЫРЬЕВАЯ БИРЖА
РЕСПУБЛИКА УЗБЕКИСТАН, 716000
Г. НАМАНГАН, УЛ. БАНКОВСКАЯ, 9
ТЕЛ. 5-18, 6-72-40, 6-78-02, 6-64-29
ФАКС. (36922) 6-78-04

NAMANGAN

Universal Commodity and Row Material Exchange
BANKOVSKAYA STR., 9, NAMANGAN, 716000, UZBEKISTAN REPUBLIC.
TEL. 5-18, 6-72-40, 6-78-02, 6-64-29.
FAX. (36922) 6-78-04

بورصة نمنغان العامة للبضائع والخامات

НАМАНГАН ТОВАР ВА ХОМ АШЁЛАР УНИВЕРСАЛ БИРЖАСИ БУГУН ВА ҲАМИША СИЗНИНГ ХИЗМАТИНГИЗДА

ҚАДРДОН ДЎСТЛАР! Агар Сизнинг хилма-хил моллар ва хом ашёлар сотиб олиш билан боғлиқ бўлган ишингиз бўлса, марҳамат, Наманган биржасига мурожаат қилинг. Сизнинг бу каби юмушларингизни бажонидил бажариш, Сиз ва бизнинг фойдамизга ҳал этиш — Биржамизнинг асосий мақсади.

Айтиб қўяйлик, фақатгина **Наманган биржасида хоҳлаган молларни ва керакли хом ашёларни танлаб олиш,** хоҳлаган нарх-навода сотиб олиш имкониятига эга бўласиз.

— Бу ерда, ҳа, фақат шу ерда Наманган моллар ва хом ашёлар универсал биржасида Сиз тез фурсат ичида ўз фойдангизга моллар сотиб олиш ёки ўз молларингизни бемалол сотишингиз мумкин бўлади.

— Шуни яхши билингки, фақат бизнинг Биржамиз орқали Сиз муаммоларсиз ташқи ва жаҳон бозорига чиқиб олишингиз мумкин. Сизнинг манфаатларингизни ҳар доим тўла ҳимоя қилишга кафолат берамиз.

АЗИЗ ДЎСТЛАР!
БИРЖАМИЗГА ТАКЛИФ ЭТАМИЗ

Сизни бу ерда мақсадларингизни аниқ тушуниш, муаммоларингизни тўла ҳал этишда юксак хизмат маданияти кўрсатиш нияти ва яқиндан ёрдам бериш истаги билан кутамиз.

Шундай қилиб биз иш бошлаяпмиз. **Наманган биржасининг** биринчи бозори шу йил 23 ноябрь куни бўлади, марҳамат қилинг, кам бўлмайсиз. **Дўстлар! Биржа** бозорида брокерлик ўрни кимошди савдоси йўли билан сотилади. Сиз шу куни қимматбаҳо қоғозлар ҳам сотиб олиш имкониятига эга бўласиз.

Наманган биржаси Санкт-Петербург, Москва, Болтиқбўйи ва Узоқ шарқ, Свердловск, Хабаровск, Владивосток, Минск, Ўш, Горький, Нижний-Новгород, Улан-уде, Польша, Литва, Германия биржа ва корхоналари билан алоқа боғлаган.

Сиз шуни яхши билингки, Наманган биржаси мамлакат бўйлаб кенг ёйилган ахборот ришталарига эга. Ўз вақтида ўрнатилган алоқа Брестдан Владивостокгача, Магадандан Кушкагача товарлар нархини билишга имкон беради.

Наманган товар ва хом ашё универсал биржаси ЯПОНИЯ, ХИТОЙ, САУДИЯ АРАБИСТОНИ, ШАРҚИЙ ЕВРОПА мамлакатлари, КАНАДА ва АҚШ фирмалари ва ҒАРБ фирмалари билан алоқалар ўрнатмоқда.

БИЗНИНГ БИРЖАМИЗ ХИЗМАТИДАН ФОЙДАЛАНСАНГИЗ, АФСУС ҚИЛМАЙСИЗ

ҚАДРДОНЛАР! 23 ноябрь куни бўладиган Эркин Бозоримизга кириш патталарини 22 ноябргача сотиб олишингиз мумкин.

Мурожаат учун маконимиз: Наманган шаҳри — 716000, Банк кўчаси, — 9 уй.
Телефонлар: 6-64-29; 6-78-02; 6-78-04.
Факс: (369-22) 6-78-04.

НАМАНГАН БИРЖАСИ МАЪМУРИЯТИ.

ЎШ ТОВАРДЫК-ФОНДУЛАР БИРЖАСЫ

ОШСКАЯ ТОВАРНО-ФОНДОВАЯ БИРЖА

ЎШ ТОВАР-ФОНД БИРЖАСИ — ИШОНЧЛИ ВА ДОИМИЙ ҲАМКОР

ЎШ ТОВАР-ФОНД БИРЖАСИ ишбилармонларни, корхоналарни, биржа ва савдо уйларини ўзаро ҳамкорликка чақиради.

ЎШ ТОВАР-ФОНД БИРЖАСИ Россия, Украина, Болтиқ бўйи, Узоқ Шарқ биржалари ва савдо уйлари билан мустаҳкам алоқа ўрнатган.

БИЗНИНГ ИМКОНИЯТЛАРИМИЗ:

СИЗГА ТАШҚИ ФИРМАЛАР БИЛАН АЛОҚА ЎРНАТИБ БЕРИШ

— Мамлакат бўйича кенг ахборот алоқаларини Сизга етказиш.

— Брокерлик ўринларини Сизга сотиш.

— Саноат ва қишлоқ хўжалик маҳсулотлари (тамаки, пахта, жун, тери ва бошқалар), халқ истеъмол моллари савдосини доимий ўтказиб туриш.

БИРЖАМИЗ ХИЗМАТИДАН ФОЙДАЛАНСАНГИЗ — АФСУС ҚИЛМАЙСИЗ

Эсингизда бўлсин: ЎШ ТОВАР-ФОНД БИРЖАСИ билан савдо қилиш фойда келтиради!

Бизнинг дастурий фондимиз — 5.000.000 сўм!
Манзилгоҳимиз: Ўш шаҳри, Ленин кўчаси, 205.
Телефон: 2-38-66.

БОШ МУҲАРРИР Аҳмаджон МУХТОРОВ

МУАССИС: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй

Телефонлар: 32-09-67, 33-07-48. Индекс: 64608. Буюртма № 6307. 118800 нусхада чоп этилади.

ХАЛҚ СЎЗИ

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. Тошкент шаҳри 700083. Ленинград кўчаси, 32-уй. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 23.45. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12